Գ°ᵈ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 856 Ն. ՇՐՋԱՆ ՇԱԲԱԹ 10/23 ԱՊՐԻԼ 1904 6 ՍԷՖԷՐ 1322 – 10 ՆԻՍԱՆ 1320

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte,
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ ՀՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, ...

Մանզումէի Էֆքեար

ՀԱՅԱՐԻՐԴ ԱԳԱՒՕՍԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افكار

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Տարեկան	80 ղր.	50 ֆր.
Վեցամսեայ	108	60
Եռամսեայ	25 ֆր.	13 ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տողը 5 ղրուշ,
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար
մասնաւոր պայմաններ։

10 ՓԱՐԱ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ,, ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՌԱՒՕՏՈՒՆ

10 ՓԱՐԱ

"ՄԱՆԶՈՒՄԷ,,Ի ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ԹԻՒԸ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

«Մանզումէ»ի Չորրորդ Տարեշրջանը — ՅՈՎՀ. Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
«Դրամիս Բարեկամները» — ՄՈՒՇԵՂ ՎԱՐԴԱՊԵՏ
Ղպտիները եւ Հաբէշները եկեղեցին — ԴՈԿ. Ց. ԹՈՓՃԵԱՆ
[illegible] — ԲԱՍԻՄ
Խաղաղութ... — ԵՐ. Տ. ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ
[illegible] — ՆՇԱՆ ԱՄԷՆ
[illegible] — ԹՈՓՈՒԿ
«Փմփոլ» (Պատկեր) — ԵՐՈՒԱՆԴ ՏԷՐ-ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ
[illegible] — ՍԻՄՈՆ ՋԷՕՄԻՒՔՃԵԱՆ
[illegible] — ՎԱՀԱՆ ԹՈՔԹԵԱՆ
[illegible] — Լ. ՇԱՐԵԱՆ
Լուրեր, Թերթօն, եւայլն

* *

[illegible]

"ՄԱՆԶՈՒՄԷ,,Ի ՉՈՐՐՈՐԴ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԸ

[illegible] ու այդ նպատակին հասնելու կարողանալու տեսնուին՝ չէ՛ խնայած ո՛չ դրամ, ո՛չ հանգստութիւն եւ ոչ ալ ոեւէ զոհողութիւն, որուն շնորհիւ այսօր լրագրական հրապարակին վրայ Մանզումէ գրաւած է բացառիկ դիրք մը։

Բայց մենք երբեք բաւ չենք նկատած այս առաջդիմութիւնը, եւ միշտ կը տածենք նոյն ձգտումը Մանզումէի աւելի զարգացման եւ առաջդիմութեան համար։

Վերջացող Տարեշրջանին մէջ արդէն տեսնուեցաւ թէ ո՛րչափ բարեփոխումներ եւ նորութիւններ ներմուծեցինք մեր թերթին մէջ։

Մանզումէի հրատարակութեան առաջին օրէն իսկ, մեր նպատակը եւ ուղղութիւնը եղած էր միշտ փնտռել հրապարակին ամէնէն կարողագոյն խմբագիրներն ու հրապարակագիրները ու անոնց խմբագրութեամբ ճոխացնել մեր թերթը, որպէս զի անիկա օգտակար ըլլայ հանրութեան ամէն դասակարգին ալ։

Ուրախ ենք որ իրագործուած է մեր այս նպատակը, եւ այսօր ամէնէն աւելի ճանչցուած ու կարող գրողներ բոլորուած են անոր շուրջ, թէ՛ իբր միայուն խմբագիր եւ թէ՛ իբրեւ աշխատակից, որոնց թուումը ընել աւելորդ պիտի ըլլայ, քանի որ անոնց գրիչին արտադրութիւնները ամէն օր կը տեսնուին այս էջերուն մէջ։

Առաջին անգամ երբ մենք տեղ կուտայինք անծանօթ գրողներու, կը քննադատէին մեզ։ Բայց այսօր այդ անծանօթներուն մէջ կրնանք ցոյց տալ դէմքեր, որոնք իրենց արժանիքովը սիրուած անուն մը շինած են։

Մենք արժանիքը ու ճշմարտութիւնը փնտռած ենք միշտ մեր հրատարակութեանց մէջ եւ չենք նախապաշարուած գրութիւններու տակ՝ միայն ծանօթ անուններ փնտռելու. նոյն իսկ յօդուածը կարդալէ եւ գնահատելէ ետք միայն ուշադրութիւն դարձուցած ենք հեղինակին անունին։

Մեր այս ընթացքը նորերու քաջալերութիւն մը ըլլալով հանդերձ, ծանօթ գրողներէ ալ գնահատուած է, եւ այսօր պարծանօք կրնանք ըսել թէ, Մանզումէ Պոլսոյ մամուլին մէջ այն միա՛կ թերթն է, որ ամէնէն շատ եւ ամէնէն ծանօթ ու կարող աշխատակիցներով կը փայլի։

Միօրինակութիւնը լրագրութեան մէջ մեր ամէնէն շատ ատած բանը եղած է, եւ ասոր համար ամէն ջանք չենք խնայած պէսպիսութիւնով զարդարելու մեր թերթը, ուր բարեբաղդաբար միշտ երեւցած են թէ՛ առեւտրական թէ՛ տնտեսական թէ՛ գրական եւ թէ նոյն իսկ օտարազգի ծանօթ դէմքեր։

Մէկ խօսքով, ներկայացող ամէն առիթէ փորձած ենք օգտուիլ, այսպէսով ա՛լ աւելի հաճելի ընելու համար լրագրութիւնը հանրութեան։

Ինչպէս յայտնի է, անցած տարուան շրջանին մէջ, հրատարակեցինք օրուան կեանքին հետ առնչութիւն ունեցող ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ, զորս աւելի խնամքով պիտի շարունակենք նաեւ առաջիկայ Տարեշրջանին մէջ ալ։

Մեր ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆԸ ա՛լ աւելի ճոխացնելու եւ գործի տէրերուն դրականապէս օգտակար ըլլալու յատուկ դիտումով, բաց ի մեր շաբաթ օրերուն գրական Յաւելուածէն, ամէն չորեքշաբթի օր ալ, Առեւտրական Յաւելուած մը պիտի հրատարակենք, մեր Դ. էջը ամբողջութեամբ յատկացնելով անոր։ Այս առեւտրական բաժնին խմբագրութիւնը ստանձնած է թերթիս խմբագիրներէն Սիմոն Ջէօմլէքճեան (Ժիրայր Շիրակացի), որուն հրատարակած Առաջնորդ Վաճառականաց անուն հանդէսը, մեծ ապացոյց մըն է առեւտրական հարցերու մասին իր ձեռնհասութեան։

Ուրախ ենք որ առեւտրական բաժինը զարգացնելու համար Մանզումէի ձգտումները մեծապէս գնահատուած են նաեւ վաճառականներէ, որոնցմէ շատեր մեր այս ձեռնարկին ուժ տալու ազնիւ զգացումով, իրենց սուղ ժամանակները զոհելով, շահեկան եւ հրահանգիչ յօդուածներ եւ տեղեկութիւններ ուղղած են մեզ, որպէս զի օգտուի հանրութիւնը։

Մեր Չորրորդ Տարեշրջանին համար ընդարձակ դիմումներ ըրած ենք ամէն երկրի առեւտրական ծանօթ կեդրոններու, որպէս զի օրը օրին քաղուած տեղեկութիւններով հաղորդակից ընենք մեր առեւտրական դասակարգը ամէն երկրի տնտեսական շարժումին։

Դալով եկեղեցական, կրթական եւ ընտանեկան խնդիրներու, անոնց նկատմամբ բացորոշ է մեր ուղղութիւնը։ Միշտ ճշմարտութիւնն ու անկողմնակալութիւնն է, զոր կը փափաքինք հրատարակել, տեղ տալով նոյն իսկ ամէնէն պարզ անհատին կարծիքին ալ, եթէ ան արդարացի է եւ ճշմարտութիւն մը կը յայտնէ։ Այս ընթացքը մեզի համար սկզբունք մըն է, քանի որ ոեւէ լուսաբանութեան եւ կարծիքներու անկախութիւնը յարգելու համար, նոյն իսկ տեղ կուտանք մեր ջատագոված մէկ գաղափարին դէմ խօսող գրութիւններուն։

Մեր ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆԸ բացարձակապէս առաջնակարգ է։ Այնչափ վարժ ու հմուտ խմբագիր մը՝ Երուանդ Տէր-Անդրէասեան կը վարէ զայն, օրը օրին ընդարձակագոյն, ամենաթարմ ու շահեկան տեղեկութիւններ քաղելով անգլիական, ֆրանսական եւ այլ թերթերէ, Ծ. Արեւելքի պատերազմին եւ քաղաքական ուրիշ դէպքերու վրայ։ Ասոնց վրայ կ'աւելնան նաեւ հեռագիրները, զորս կը հրատարակենք կանոնաւորաբար. մասնաւորապէս գիշերուան հեռագիրները, որոնք աշխարհի ոեւէ մասին մէջ տեղի ունեցած մեծ դէպքերը քանի մը ժամ վերջ կը հաղորդեն մեզ, եւ Մանզումէի ընթերցողները Բարիզի ու Լոնտոնի առտուան թերթերուն ընթերցողներուն հետ կը կարդան զանոնք։

Այս ամէն առաւելութիւններուն շնորհիւ, Պատկերազարդ Մանզումէ ամէն օր արշալոյսին կը հրատարակուի իբր առտուան Հայաթերթ, մեծ ծաւալով ու թարմ պարունակութեամբ, եւ կը ծախուի 10 փր.ի գինով, ինչ որ համեմատութեամբ իրիկուան մեծութեանը եւ ճոխ բովանդակութեանը, վերջին ծայր աժան ըսել է, նոյն իսկ Եւրոպայի մէջ հարիւր հազար օրինակներով տպուող թերթերէ ալ աւելի աժան, բաղդատմամբ անոնց սպառումին։ Այս ծաւալով ու պարունակութեամբ 10 փարանոց թերթ մը ցարդ երեւցած չէր մեր մէջ։

ՄԱՆԶՈՒՄԷ կարդացող մը կատարելապէս կրնայ գոհացում գտնել ամէն տեսակէտով։

Թերթիս խմբագրականներու բաժնին մէջ, ամէն օր կը պարզուին հմտալից տեսութիւններ, օրուան այս ու այն խնդիրին նկատմամբ։ Ասկէ զատ Մանզումէ կը հրատարակէ նաեւ գիտական, կրօնական, տնտեսական, գրական, կրթական, ընտանեկան եւ ուրիշ նիւթերու վրայ զանազան գրուածներ, միշտ նկատի առնելով ընթերցողին ճաշակը, հասկցողութիւնն եւ օգուտը։

ՄԱՆԶՈՒՄԷի Թերթօններու բաժինը կրնայ նաեւ ամէնէն ճոխը եւ ամէնէն շահեկանը նկատուիլ։ ՔԱՍԻՄի տեղական կեանքը պատկերացնող հետաքրքրաշարժ վէպէն զատ, կանոնաւորապէս կը հրատարակենք երկու մեծ վէպեր եւս, մին ընտանեկան եւ գրական, եւ միւսը արկածախնդրական եւ եղեռնական։ Այս վէպերուն ուշադիր հետեւողները կը հաստատեն թէ Մանզումէ որքան նախանձախնդիր է նաեւ թերթին այս բաժինն ալ օժտելու, ոչ միայն Եւրոպայի հանրահռչակ հեղինակներու արտադրութիւններով, այլ եւ անոնց թարգմանութիւնը յանձնած է ԺԻՐԱՅՐ ՇԻՐԱԿԱՑԻԻ եւ ԳԷՈՐԳ ՍԻՄՔԷՇԵԱՆԻ նման առաջնակարգ թարգմանիչներու, որոնք իրենց հսկայ հատորներու թարգմանութիւններով իրաւամբ արժանացած են ընթերցողներու համակրութեան։

Այս ամէն յաջողութիւնները, քաջալերութիւնները ու համակրութիւնները քաղցր զգացումով մը կը լեցնեն մեր սիրտը եւ պարտք կը դնեն մեր վրայ երախտապարտ սիրտով շնորհակալութիւն յայտնելու ընթերցող հասարակութեան, որ առաջին օրէն իսկ իր ցոյց տուած արտակարգ ընդունելութիւնով այնչափ սատարեց Մանզումէի առաջացման ու զարգացման։

Շնորհակալ ենք նաեւ մեր պատուարժան խմբագիրներուն, աշխատակիցներուն, թղթակիցներուն, յօդուածագիրներուն, գործակալներուն, լրագրավաճառներուն եւ ուրիշ աշխատաւորներուն, որոնք իբրեւ թերթս սիրող, ջանք չխնայեցին անոր առաջացմանը համար։

Վերջացնելէ առաջ մեր տարելիցի այս խօսքերը, պարտք կը սեպենք ջերմ բարեմաղթութիւններ ուղղել մեր Վեհափառ Կայսեր արեւշատութեան համար, Որուն բարձր հովանիին տակ, այնչափ կը զարգանայ Մամուլը եւ Մանզումէ 48 տարիէ ի վեր կը շարունակուի անընդհատ։

Ո՛վ սիրելի ընթերցողներ եւ համակիրներ, մեր կեանքին միակ նպատակն է ու պիտի ըլլայ Մանզումէն օր աւուր առաջացնել, զարգացնել, ու հասարակութեան ամէն դասին օգտակար դարձնել զայն։

Ուրեմն ցտեսութիւն Ե. տարեշրջանին։

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ

10 Ապրիլ, 1904

"ԴՐԱՄԻՍ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐԸ,,

Տրտմութիւններ կան, որոնք մինչեւ հոգիին կը թափանցեն երբ մարդ ինքզինքը անոնց հանդէպ կը գտնէ։ Հատանող կեանքին կսկծուտ ցաւը բնորոշող տրտմութիւններն են անոնք, որոնք լքումէն աւելի եւս սեւցած, պայծառ արեւի մը ճառագայթումը չեն թողուր թափանցել ենթականերու հոգիին խորը։ Անոնք դատապարտուած են տառապիլ, ծերութեան յոգնածութիւնը եւ մարմինի ուժերուն քայքայումը իրենց ուսերուն վրայ, ճիշդ այն բեռնակիրներուն պէս, որոնց ճզմած մարմինը կը հեծէ բեռնամբարձ ձողին տակ, արիւն թքնելով, եւ հացը, սպառող ու խեղդուկ հացը՝ իրենց կուրծքերէն ներս։

Այդ տպաւորութիւններուն տակ ընկճուած զգացի ինքզինքս, երբ մեկնեցայ Տիմոթէոս եպիսկոպոսի սենեակէն, բարեկամական այցելութիւն մը տալէ վերջ։

Երեւակայեցէ՛ք։

Գրեթէ միայարկ տուն մը, ճենճոտ պատերով, որոնք իրենց ամբողջութեան մէջ բորբոս կը հոտին։ Հոս ու հոն, ներքին գաւիթին մէջ, պատերն ի վար սիկարի թուղթի պատկերներ փակցուած խառնակօրէն։ Վերը՝ քանի մը ոտք փլփլուկ սանդուխէն վեր, ուր կատարեալ ամայութիւն կը բուրէ, դրան կրղպանքին երկնցուցէք ձեռքերնիդ եւ ձեր առջին պիտի բացուի սենեակ մը, որուն ամբողջ սարքը նողկանքի զգացումը կ'արթնցնէ ձեր մէջ։ Տեսնուած անմաքրութիւնները, որոնց խոր հետքերը դրոշմուած են պարապ անկողնի մը բարձերէն սկսեալ մինչեւ գետինը ինկած լաթի մը կտորը, աղտոտ շիշերու եւ գաւաթներու խառնաղանճ գիրկընդխառնումը լղճոտած գրասեղանի մը վրայ, ուր գարշահոտ փոշին իր բեռները կապած է, ջուրի կուժ մը, կերակուրի մէկ երկու մրխած ամաններ, գզգզած թիքամին մը, զոյգ մը ժանգոտած նարկիլէ, ահա ամբողջութիւնը սենեկի մը կահաւորումին, որուն վրայ խնամասէր կնոջ մը մատը չէ դպած բնաւ։ Ասոր մասին տարակուսելու պէտք չկայ բնաւ, ա՛յնչափ աչքառու կերպով զանելիք է տիրող անմաքրութիւնը։

Սենեկին դուռը բացած պահերնուդ մէկը չպիտի տեսնէք հոն, բայց մի՛ ետ քաշուիք, ներս մտէք եւ դրան ետին, իր սնտուկին եւ արկղիկներուն մէջտեղ նստած պիտի գտնէք ծերուկ Սրբազանը, իր հինցած մուշտակի ծալքներուն մէջ փաթթուած։ Իր դէմքին կարմիրները մահուան դալկութիւնովը անգուրուած, չէչոտուած պատկառանք մը կը ցոլացնեն իր ալեւոյթի ճերմակ մազերուն տակ, որոնք կենդանի ստուերի մը, մարմրած յիշողութեան մը, եւ մեռած կենդանութեան մը ճերմակ պատանքը կը հիւսեն իր գանկին ու ծնօտին շուրջ։ Այդ ճերմակով ու կարմիրով ընդելուզուած շրջանակին մէջէն, իր մարմրող աչերը կը դարձնէ ինծի, պէս կը նայի իր իմացական նուաղեալութեան մէջ կորսուած յիշատակ մը պրպտելու կէս-գիտակից անձկութիւնով ու կը ճանչնայ զիս։ Այդ ճանաչողութիւնը նոր կսկիծ մը կուտայ իր սրտին, որ դատապարտուած է՝ գոնէ հիմակուհիմա՝ իր չնչատ զարկերը համբելու իր առանձնութեան մէջ, ուր ճանճ մը անգամ չի բզզար, եւ ուր կարեկցող՝ մխիթարող ձայն մը չհնչեր օրհասականի իր լուռ տագնապումը։

Մարդու, ծանօթի, այցելուի կարօտը քաշող հոգիի մը փղձկումով, կը խօսի, կը խօսի շարունակ, մինչ հազը, եւ մաղասի զգայումը կը տորէ իր կուրծքը եւ կը քերթէ իր չորցած կոկորդը։ Եւ այդ հոգետանջ հառաչումին մէջ զինքը դիտող մը երբեք չպիտի կրնար երեւակայել, թէ այդ մաշած մարմինին, ու այդ կաշեպատ ոսկրադէզին մէջ ապրած է երբեմն վարդապետ մը, որ արկածալից կեանք մը վարած է Երուսաղէմի անկիւնը, Ապիսինիոյ վայրենի արեւներուն տակ, եւ թեմական գործերու գլուխը։

Իր հեծկլտող ձայնը գանգատ մըն է իր լքումին, իր միայնութեան, իր կոչկոճուած կեանքին, իր յամր հաշմնումին դէմ, գանգատ՝ իր պարտականներուն դէմ։

—«Եավրում, երբոր առողջ, կայտառ, եւ երիտասարդ էի, ամէն մարդ շուրջս կը դառնար, երբ մանաւանդ դրամ ալ ունէի։ Ես կը կարծէի, թէ անոնք իմ բարեկամներս էին, չէ, եավրում, չէ՛, հիմա այս լքումիս մէջ հաւատացի թէ անոնք իմ բարեկամներս չէին. ԴՐԱՄԻՍ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐԸ եղած են եղեր նոյն իսկ իմ ազգականներս. հիմա որ ալ դրամ չունիմ, մարդ ալ չունիմ մօտս, պտտած ատենս երես կը դարձնեն ինծմէ ծանօթներս. զիս Երուսաղէմի վանքն ալ չեն ընդունիր, ազգականներս ալ քովս չեն գար. ու հիմա ես կը գնեմ հացս, ես կ'եփեմ կերակուրս, ես կը բերեմ ջուրս, ու կը մեռնիմ... այս ապաշնորհութեան մէջ»։

Բառերը տարօրոշնած էին փղձկող կոկորդին հնչիւնին մէջ, ուրկէ լացի մը հեծկլտուքները կը լսէին միայն, երբ աչերը իրենց չորցած աղբիւրներէն կաթիլ մը արցունք ալ չէին ցօղեր, իր մահամերձի հրդեհումը մարելու համար։

Եւ երբ Տիմոթէոս եպիսկոպոս իր սմքած գոյութիւնը կը քաշկռտէ իր շուրջը տիրող անմաքրութիւններուն եւ մահահոտ առանձնութեան գիրկը, անդին իր գլրոցին մէջ հանգիստ կը քնանան իր պահանջին թուղթէ մուրհակները։ Եւ իր պարտատէրներն ալ կը նիրհեն իրենց պարտքերու բարձին վրայ...

Ինչ անխղճութիւն, եւ լկտի շահագործում՝ լքուած մարդու մը վերջին օրերուն։

ՄՈՒՇԵՂ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

ՂՊՏԻՆԵՐՈՒ ԵՒ ՀԱԲԷՇԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՆԵՐԿԱՅԻՍ

ՂՊՏԱԿԱՆԸ

ԳՐԵՑ

ԴՈԿ. Ց. ԹՈՓՃԵԱՆ

Ղպտիներու եւ Հաբէշներու եկեղեցիներու մասին անշուշտ շատերը շատ բան լսած են։ Բայց չեմ կարծեր որ այս եկեղեցիներուն ներկայ վարչականհոգեւոր կազմակերպութիւնը, անոնց դաւանանքը եւ ծէսերու պաշտամունքը ծանօթ ըլլան շատերու։

Քանի որ ղպտիական ու հաբէշ եկեղեցին ալ մեր եկեղեցիին պէս արեւելեան միաբնակ եկեղեցիներու շարքին մէջ կը դասեն, մեր դաւանութեանց ծանօթ չեղող Եւրոպացիք, եւ քանի որ մանաւանդ հաբէշականը Հայ Եկեղեցիի հետ երկար ժամանակ սերտ յարաբերութեան մէջ է եղած, այդ պատճառով մեզի համար անհրաժեշտ է ընդհանուր ծանօթութիւն մը ունենալ նաեւ ա՛յդ Եկեղեցիին մասին։

Ղպտիական եկեղեցին հետաքրքրական երեւոյթ մը կը ներկայացնէ եկեղեցական պատմութեան մէջ, այն տեսակէտով թէ, ան 5րդ դարուն մէջ, իբր միաբնակ՝ (մոնոֆիւսիտ, Monophyzit) բոլորովին միւս ընդհանուր եկեղեցիի ճիւղերէն կը մեկուսանայ եւ այսպէս փակ կը մնայ գրեթէ մինչեւ հիմա։ Եկեղեցին ղպտական կը կոչուի, որովհետեւ ան Կոպտերու՝ Եգիպտոսի ամենահին բնակիչներու մնացորդներուն եկեղեցին է։ Ամենայն հաւանականութեամբ նաեւ Ե-գիպտ-ոս բառը այս Կոպտերու (Ղպտիներու) անունէն ծագած է։

Թէ հին ժամանակներու մէջ այս եկեղեցին ո՛րչափ ծաղկած էր, կարելի է տեսնել այն ազքանչելի աւերակներէն, որոնք դեռ մինչեւ այսօր գոյութիւն ունին, եւ որոնցմէ միայն մէկը՝ Ս. Սիմէօնի վանքը յիշենք, որ Ասուանի մօտ Նեղոսի էլէֆանթինէ կղզիին վրայ շինուած է։ Եօթերորդ դարուն՝ այս եկեղեցին անջատուեցաւ Աղեքսանդրիոյ պատրիարքութեան ուղղափառութենէն, սակայն իր նոր տէրերն ալ անոր յառաջադիմութեան չնպաստեցին։ Մի միայն 19դ. դարու սկիզբէն ի վեր նոր հոգեւոր հետաքրքրութիւն մը արթնցաւ այս եկեղեցիին մէջ։ Ժողովուրդին թիւը 6դ. 7դ. դարէն սկսեալ շարունակ ետ գացած էր, սակայն վերջին 70 տարիներու ընթացքին՝ ուղղակի քառապատկուած է։ 1835ին Ղպտիներու թիւն էր 150,000 (ըստ Լէյնի), ներկայիս 609,000 (ըստ պաշտօնական Աշխարհամարի) աւելի ճիշդ 609,511. ասոնցմէ 4630ը կաթոլիկ եւ 12,507 բողոքական են։ Վերին Եգիպտոսի մէջ կը բնակին 484,770, Միջին Եգիպտոսի՝ 90,390, Ստորին Եգիպտոսի՝ 84,351 Ղպտիներ։ Առաջին նահանգի Ղպտիներով ամենաբազմամարդ քաղաքը Ասիուտն է (170,662 Ղպտիներ) Բ.ը Մենուֆիէհ (26,589), Գ.ը Գահիրէ (27,546 Ղպտիներ)։

Ղպտիներու Բատրաքը (Պատրիարք) իրենց եկեղեցիին ամենաբարձր պաշտօնեան է եւ հիմա կը նստի Գահիրէ։ Պատրիարքը կը հրջապատեն 12 եպիսկոպոսներ՝ որոնք նոր-Պատրիարք կ'ընտրեն պէտք եղած ատեն։ Եպիսկոպոսներու այս Ընտրական Ժողովին կը նախագահէ Տեղակալը։ Ընտրութեան ձեւը դեռ խիստ նահապետական է։ Եթէ ընտրելիներուն թիւը մէկէ աւելի է, սովորաբար Պատրիարքը վիճակով կ'ընտրուի։ Եպիսկոպոսները իրաւունք չունին Պատրիարք ըլլալու. այդ պատուին կրնան միմիայն այնպիսի վանականներ եւ վանահայրեր արժանանալ, որոնք 4դ կամ 5դ դարու մէջ հիմնուած վանքի մը մէջ կը բնակին։ Այս վանքերն են Մար-Անտուն (Տէր-Անտոն Ճգնաւոր), Մար-Բօլոս (Պօղոս) Սուէզի ջրանցքի վրայ. Մար-Մաքար եւ 2 ուրիշ վանքեր Վատի-Նատրում (աղի հովիտ) կոչուած տեղեր։ Գահիրէէ հիւսիս արեւմուտք եւ Մար-Մահարագ (Մարկոս) Սիուտէ վար Մօնֆալուտի մօտ։ Վերջին Պատրիարքները սովորաբար առաջին եւ վերջին վանքերէն են։ Անցեալ դարու կէսերէն սկսեալ ժողովուրդն ալ Պատրիարքի ընտրութեան դրապէս մասնակցիլ կ'ուզէ։ Ժողովրդական կուսակցութիւնը կը պահանջէր որ Պատրիարքը բաց ի իր Տեղակալէն իրեն գործակից ունենայ նաեւ մէկ հոգեւոր եւ մէկ մարմնաւոր մարմին։

1875 թուականէն ի վեր այս 2 ժողովներն ալ գոյութիւն ունին, ինչպէս միւս արեւելեան եկեղեցիներու մէջ 1860ին։ Պատրիարքի տիտղոսն է՝ «Սուրբ Հայր եւ Պատրիարք Աղեքսանդրիոյ եւ Եգիպտոսի։» Պատրիարքարանը Գահիրէի մէջ Ղպտիներու թաղին մէջն է (Դարբ-էլ-Վասսա) իրենց մայր եկեղեցիին մօտ։ Իր ձեռքին տակ գտնուած in partibus եպիսկոպոսները առաջ 12 թեմերի առաջնորդներ են եղած, հիմա միայն Աղեքսանդրիոյ եւ Մեմֆիսի թեմերը գոյութիւն ունին։ Ղպտիները Երուսաղէմի մէջ ալ եպիսկոպոս ունին։ Ինչպէս մեր եւ Օրթոտոքս եկեղեցիները, նոյնպէս եւ Ղպտիները բաց ի այս կուսակրօն հոգեւորականներէն՝ ունին նաեւ քահանաներ, որոնց կրթութեան աստիճանը մերիններէն աւելի վար է։ Այս խեղճ տէրտէրները ոչ միայն Ղպտիերէն, այլ նաեւ արաբերէն գրել կարդալ չեն գիտեր։ Այսպիսի «հոգւով աղքատ» երէցներու ահագին բազմութիւն մը ունի ղպտական եկեղեցին, որոնց մեծագոյն մասը անծուխ են. ասոնք մասամբ զանազան արհեստներով կը պարապին, մասամբ իրենց ընտանիքներու հետ վանքերու մէջ կը բնակին եւ մասամբ ալ մուրացկանութեամբ կը հայթայթեն իրենց օրական պարէնը։ Ունին նաեւ Աւագ-քահանաներ, որոնք կումմուս, (հաւանականաբար յունական իղումենօս բառի աղաւաղումը) կը կոչուին։ Եկեղեցիին նուիրապետութեան ամենաստորին աստիճանը սարկաւագները կը կազմեն, որոնք 13-14 տարեկան ողորմելի մանուկներ են։

Եկեղեցականներու կրթութիւնը քիչ մը բարձրացնելու համար աշխարհականներու պահանջներու տեղի տալով՝ Ղպտիներու վերջին Պատրիարքը Գահիրէի մէջ աստուածաբանական դպրոց մը բացաւ. բայց որովհետեւ այս դպրոցին ուսուցիչներն ալ տգէտ քահանաներ էին՝ ո՛չ մէկ յաջողութիւն ունեցաւ եւ չունենար։ Ինչպէս արեւելքի կարգ մը ուրիշ եկեղեցիներուն մէջ, նոյնպէս եւ այստեղ միսիոնարական գործունէութեան հակազդեցութեան տակ անշուշտ ի վերջոյ պիտի հաստատուին օտարներու դէմ մրցելու կոչուած դպրոցներ։

[illegible]

Արարողութիւնք.— [illegible]

...ցեցիին մէջ գտնուող համայնքը կը հոգայ այս պէտքը: Միւս կողմէ այս դրութեան առաւելութիւնը այն է որ, ժողովուրդը եկեղեցական պաշտամունքին հետ աւելի ջերմ կապերով շղթայուած է քան Ցոյն եկեղեցիին մէջ:

Խորհուրդներ, Դաւանութիւն, Կրօնական զգացում.— Ղպտական եկեղեցիին հաւատքի հիմերը կը կազմեն իսկապէս Մկրտութեան և Հաղորդութեան խորհուրդները: Եօթն Խորհուրդներու մասին խօսիլ՝ բոլորովին սխալ է այս պատճառով: Ղպտի եկեղեցին խորհուրդներու հաստատուն թիւ մը չունի. ինչ որ քահանան կ'ընէ՝ խորհուրդ է տգէտ ժողովուրդին համար: Հաղորդութիւնը՝ որ Եւխարիստիա կամ Կորբան (1) Յունարէն 2) Արամ.-Արաբ.) կը կոչուի՝ ամենամեծ խորհուրդն է և ամբողջ ժողովուրդին կեանքին թափանցած է: Քանի որ միայն խոստովանութեամբ և հաղորդութեամբ կարելի է բոլոր մեղքերէ ազատիլ, պէտք չէ զարմանալ որ Հաղորդութիւնը ամբողջ Ղպտական եկեղեցիին Տօկմայի հիմը կը կազմէ: Անոնք կ'ընդունին որ Ս. Սեղանին մէջ գտնուող օրհնեալ Հացը և Գինին ճշմարտապէս Քրիստոսի արիւն և մարմին կը դառնայ, Հաղորդութիւն առնողները իսկապէս Փրկչի մարմինը և արիւնը կ'ընդունին: Այս է պատճառը որ եթէ Հաղորդութեան հացիկի մէկ կտորը քահանան անուշադրութեամբ գետին ձգած ըլլայ, պէտք է ամբողջ գիշերը երկու մոմերու մէջ անոր վրայ հսկէ և միւս օրը այդ կտորով պատարագ մատուցանէ: Հաղորդուողները այնօր երբ ոև է մէկ բարեկամի տունը սուրճ խմեն իրաւունք ունին սուրճի բաժակները իրենց տունը տանելու, որպէս զի անձամբ մաքրեն: Եթէ հաղորդուող մը սխալմամբ թուքնէ փողոցին մէջ, պէտք է այն թքածը վերցնէ: Հաղորդութիւնը պէտք չէ մարդկային մեղաւոր շրթունքներու դպչի (Համ. Եսայի. Զ. 5-7), այդ է պատճառը որ քահանան Հաղորդութիւնը բերնին խորը կը դնէ: Մկրտութիւնը տեղի կ'ունենայ մանչերու վրայ՝ իրենց ծննդեան 40երորդ և աղջիկներու վրայ՝ 80երորդ օրը. բացառութիւն կ'ըլլայ մահամերձներու համար: Մկրտութիւնը տեղի կ'ունենայ գրեթէ միշտ Կիրակի օրերը առաւօտեան ժամերգութեան և պատարագի մէջ, որպէս զի մկրտեալները հաղորդուին: Մկրտութեան խորհուրդին գործողութիւնը ընդհանուր առմամբ միայն նման է մերինին: Թլփատութեան, գօտի կապելու սովորութիւնները մենք չունինք և Ղպտիներու մէջ ալ ասոնք հիմա պատմութեան կը վերաբերին:

Ղպտական Եկեղեցին Քրիստոնեայ Եկեղեցիներու ամենայետադէմն է: Այս եկեղեցիին մէջ բոլոր արարողութիւն-

[illegible]

ԽԱՉԱԳՈՂԸ...

[illegible]

...կան սրտին սէրը կը պակսի, ծաղուն պարզերուն գողօնմթաքոյցը ըլլալու գիտակցութիւնը կը կրծէ իր սիրտը: Կարելի՞ է որ այս տարբեր զգացումով կրծուած սիրտը սիրոյ տաքուկ բոյն մը ըլլայ:

Յարաբերութիւնները կը պաղին. երիտասարդը վազ կ'անցնի իր սէրէն, բայց ո՛չ իր սեղանակապուտ գործէն:

Մինչ այս մինչ այն, դերերը կը բաժնուին, սէրերը իրարմէ կը յափրանան:

Դրուագ: Օր մը նիհար աղջիկ մը կը ներկայանայ Թաղին քարոզիչ եպիսկոպոսին, գոգնոցին տակ փոքրիկ ծրար մը բռնած: Կը պատմէ գործը իր յարակից բոլոր զզուանքով, կը յանձնէ գողօնը, իր ակամայ մեղսակցութեան թողութիւնը կըստանայ և արտասուաթոր աչքով իր տունը կը դառնայ պատուական աղջիկը:

Ի՞նչ անցաւ այս տաւմին վրայ, սիրելի ընթերցող, լուսարարը պաշտօնը շարունակեց, եպիսկոպոսը Թաղը հովուեց, և... օրին մէկը ձայն ելաւ թէ մեր լուսարարը տէրտէր պիտի ըլլայ և առաջին ջատագովը... մեր եպիսկոպոսն է: Թաղեցիք չեն ուզեր, բայց ի՞նչ օգուտ. եպիսկոպոսը զօրաւոր է, ինչպէս կ'ըլլան բոլոր եպիսկոպոսները, քանի որ անոնք կիները բռնելու գաղտնիքը գիտեն, և միամիտ կիները կը բռնուին անոնցմէ ա՛յնքան դիւրաւ:

Ցարակից Թաղին եկեղեցիին վրայ վերջապէս քահանայ կը ձեռնադրուի... գող լուսարարը գողութեան գիտակից եպիսկոպոսին ձեռնադրութեամբ: Այս ամենատոյգ պատմութիւնը ընող անձը կը յարէ թէ «եպիսկոպոսը իմ սիրած կղերականներէս մին էր, բայց այս գործը բոլորովին պաղեցուց զիս իրմէ:»

Եպիսկոպոսը մեռած է, աղջիկն ալ մեռաւ. բայց գայթակղութիւնը և քահանան մէջտեղն են:

Խորհրդածութեան պէտք չկայ. դրուագն ինքնին շատ խօսուն է արդէն և պոռացող: Եպիսկոպոսները թո՛ղ մըտածեն: Մենք օրը օրին զբաղելու այնքան գործեր ունինք որ չենք կրնար աւելորդ խորհրդածութիւններով ժամավաճառ ըլլալ:

ԵՐ. Տ. ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

ԲԱՐԻԶԻ ՊՈՐՍԱՆ
BOURSE DE PARIS

22 Ապրիլ 1904

Ֆրանս. 3% Français)	97	70
Րէժի (Tab. Turcs)	371	—
Օսմ. Միացեալ (R. Nv. Unif.)	83	97
Երկաթուղի (Lots Turcs)	123	—
Պանք Օթթ. (Banque Ott.)	580	—
Թրանսվալ (Transvaal)	114	—

"ՔԱՆԹՕ„Ն
(ՊԱՏԿԵՐ)

Անհամբերութեան աղմուկին մէջ բեմին առջեւ շարուած նուագախումբը ծայր կուտայ իր աղկաղկ լարերու հեծութին և ձեւաւորուած եղանակի մը մէջ վարագոյրը կը բացուի ճակատէն:

Անկիւնեկ, տրեխաձեւ քաէմ կօշիկներու մէջէն զոյգ մը սրունք կը բարձրանան նարնջագոյն սեղմ զանկապանով մը գրկուած, որոնք իրենց զուգախոսար ամբարձքը կը մոլորեցնեն շրջազգեստին շղարշեայ շրթունքին տակ:

Կապոյտ անդուստ զգեստ մը վար կը կախուի ուսերէն, բացը ձգելով ամբողջ լանջքը և կռնակին կէսը, մինչ օդին մէջ ճօճող թեւերուն մերկութիւնը կը գոցէ վարդագոյն բարակ ֆանէլա մը:

Կուրծքին ծայրէն չփակի մը պիրկ եզերքը կը նիղնայ մինչեւ մէջքը, ուսկից վար, օդալից շատրուանաձեւ ցայտք մը կ'առնէ շրջազգեստը իր գրկած լայն կոնքերուն վրայ, որ կը սեղմուի ոսկեհիւս և ծոպաւոր կամարէ մը:

Ջանակներու, ժանեակներու և ժապաւէններու երանգաճոխ և ոսկեծիր զարդարանքին մէջ կը փայլփլի, կ'երփնաւորի այդ աղջիկը որ իր կռնակին ի վար ցրուած վարսահիւսքին կատարը, կեղծ ադամանդէ վարսամփոփի մը հետ Ցուլեայի քանի մը շիւղեր դրուագած է:

Ծափերը կը դադրին, և դիցուհին իր ներկուած շրթներուն ծայրէն հազիւ կրնայ լսելի ընել երգը, հատցնող, սիրատենչ և տարփավառ երգը, որ սակայն կը խեղդուի կը մնայ անոր կոկորդի լարերուն խաթարած ցանցին մէջ. որոնք կը գալարուին, կը ցաւոտին մեղքերու հոսանքին մէջ ախտամէտուած:

Ոտքերը կը շարժին, թեւերը կը ճօճին, կուրծքը կ'ելեւէջի, գլուխը կը ծեքծեքի, կը դառնայ, կը դեգերի, կը պարէ:

Դէմքին դժգունութիւնը քողարկուած է սնգոյրներու ճարտար վրձնումէն, և մեղանչումի ծիրերը որոնք կը շրջանակեն իր սեւ, մարմրուն աչքերը, կ'անչքանան իւիրակից յօնքերու թաւմրատումին տակ:

Նուագը կ'արագանայ, ոգեւորութիւնը ծայր կուտայ, ամբոխը կը պահանջէ...

Եւ հեգ աղջիկը կոկորդը կը պրկէ, ձայնը կը մղէ, սուր ճիչերը կ'եզանակաւորէ, մարմնի ցնցումներով, ոտքի դարձդարձիկ կայթումներով, և թեւերուն հեշտագին գալարումներով:

Տարփանուտ խօսքերը կը թռին, հեշտ, մոլորեցուցիչ բառերը կը ծփան, և ապշած խուժանը աւելի՛ գրաւելու համար մոլութեանց այդ ծաղիկը, կուրծքը առաջ մղած, սրունքները կիսաբաց, գլուխը ետեւ, նրբաւարտ ձեռքերը մազերուն յեցուցած, կը ծռի, կռնակի վրայ, կը ձգտի, կատուի մը փաղաքշանքով ու հեշտափառ պրկումներով:

Աչքերը կը մոլորին կոպերուն տակ գինովի մը նայուածքին պէս, այտերը կը վառին, ճակատը կը փայլի և շըրթունքները կը բացխփին համայնական համբոյրի մը մէջ տենդագին:

Ծափերը կը բարձրանան, ջերմութիւն մը կը ծորի, եղանակները կ'երագեն...: Հիմա, կը դառնայ, կը շրջշրջի, շանչանի մը պէս անդադրում, կը դառնայ, կը դառնայ, մազերը կ'օդաւորուին, կուրծքը կը շփոթուի վայրկեան մը կռնակին ճերմկութեան հետ և այդ հոսանուտքին մէջ թեթեւ շրջազգեստը կը բարձրանայ, կը հովանի, մինչեւ մէջքը, մինչ աղին, շունչերը կ'ընդհատուին, կուրծքերը կը քաշուին և գլուխները կը ծռին, կը ծռի՛ն՝ գաղտնի խորհուրդներու, ծածկուած մտադրութիւններու դատարկ յոյսին ճնշումէն:

Քանթոյին ամենէն տաք վայրկեանն է: Աղջիկը այդ խոլ վազքէն շնչատ, աչքերը վառվռուն, մէկդի կը նետէ մազերը, և բեմին ամբողջ շրջանը կ'ընէ չափուած, տակաւ արագ շարժումներով, ուր սրունքները ջղաձիգ պրկումներով կը շրջշրջին, իրարու կ'ագուցուին, կը բարձրանան, կ'իջնեն շարունակաբար, փոխն ի փոխ:

Կը ժպտի, խոստացող նայուածքներ կը մաղէ օդին մէջ, մեղկ համբոյրներ կը ցանէ ամէն կողմ, աժան, հինցած համբոյրներ, որոնք սակայն չե՛ն մաշիր, չեն անարգուիր բնաւ, և կը պահանջուին, անխնայ կը պահանջուին...

Նուագները կը մեղմանան, կը թեթեւնան, և աղջիկը, բազուկները մէջքին, առաջ կուգայ, իր ճերմակ պարանոցը կը սկսի աջէն ձախ սահեցնել ա՛յնպիսի կակուղ ծփանքով մը, որ կարծես կը յուզէ, կը փրփրէ, կ'ալեկոծէ իր տակ տարածուող մարմարափայլ կուրծքը, որուն յորդ կոհակները կը յոզնին, կը թուլնա՛ն ալ այդ անարգիւն ցնցումներէն:

Շրջանը դարձեալ կը սկսի: Վերջինն է աս:

Հեշտութեան դիցուհին թեւերը օդին մէջ, ինքն իր վրայ կը խաղցնէ իրանը, կուրծքէն մինչեւ ազդրերուն կամարը, լեցուած տիկի մը թուլութիւնով, կը բարգէ, կը ծփացնէ պորտը, և կամաց կամաց այդ շարժումներով կը սկսի դարձեալ շրջանի, տակաւ ոգեւոր, տակաւ մարմրուն...

Լարերը կը պրկուին, փողերու ձայները կը խեղդուին, և ա՛ն, մարմինին տուած իր է՛ն գրգռիչ ձեւը, կողմնակի, սրունքները կը բարձրացնէ, կը ծռի, մազերը կը գոցէ երեսին որ կը ժպտի և մատներուն ծայրէն համբոյրներ կը նետէ, սահելով կողմանացին մէջ...

Մինչ աղին, խուժանը տենչալից, գրգռուած, գգլխած և խոլ, կը ծափէ, կը ծափէ անդադա՛ր, կը գոչէ, կը դոփէ, կը գոռայ, դարձեալ կը պահանջէ, կը պահանջէ՛ անխնայ, այդ մեղքի աղջիկը, որ գայ անգա՛մ մըն ալ բարալէ իր մարմինը, անգա՛մ մըն ալ ձայնէ իր տափալից խօսքերը, իր մարմրող աչքերը մէյ մըն ալ բոցառէ և քաշուած ձայնը հե՛գ մըն ալ բարձրացնէ, հեշտութեան սարսուռներ ցրուելու համար կոչկոռած մորթերու տակ...:

ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ-ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ՀԱԿԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՂՔԱՏԻՆ ԴՊՐՈՑԸ

Ոսկիճերու ճամբուն վրայ քաղցներու զարդարուն և բարթամ բնակարաններուն քով, բաղդին մէկ հարուածը բերած ձգած է երբեմն խեղճուկրակ հիւղակներ — աղքատներու օթեւան — որոնք ամէնէն աւելի ցայտուն կերպով ի յայտ կը բերեն կեանքի հակադրութիւնները, իրենց անտրակելի խեղճութիւններով:

Անխուսափելի երեւոյթ մը՝ որ ցաւագին պայմաններէն մէկն է կեանքին, և զոր կարելի է սակայն ոչնչացնել: Բաւական է որ քիչ մը կամք և քիչ մըն ալ զգացում դնել ուզեն մարդիկ այդ երեւոյթին ոչնչացումին, քանդումին համար:

Բերացիները գիտեն թէ Տօլապ-Տէրէի դպրոցը, որ թաղին աղքատիկ զաւակներուն դաստիարակութեան օրրանը ըլլալու կոչուած է, դիրքո՛վ ալ, շէնքո՛վ ալ այլանդակ հակապատկերը կը կազմէ Էսաեան վարժարանին, որ Պոլսոյ թաղային դպրոցներուն ամէնէն փառաւորն է շէնքի տեսակէտով, նախանձելի դիրք մը կը գրաւէ շքեղութեանը համար իր արտաքին երեւոյթին, և իրեն յատուկ կառք մըն ալ պահելու առաւելութիւնը ունի:

Հոն յաճախող աշակերտներն ու աշակերտուհիները սակայն, մեծ մասամբ հարուստի զաւակներ, խրոխտ վերաբերում մը կը տածեն այս դրացի թաղին խեղճ ուսանողներուն հանդէպ, որոնք Տօլապ-Տէրէի այդ փլուզամերձ կրթարանին տակ, երեւոյթներուն ամէնէն ցաւագինը կը պարզեն աչքերու, որքան իրենց հագուստին ու կապուստին, նոյնքան մըն ալ և աւելի՛ կարելիութեանը համար այն վտանգին որ մէկ օրէն միւսը կրնայ ծագիլ, շէնքին այդ ողորմելի՛ վիճակէն:

Էսաեան վարժարանը, եթէ իբրեւ թաղային վարժարան՝ արժանի է Թաղեցիներուն համակրանքին ու գուրգուրանքին, ոչ նուազ արժանի է այս հոգածութիւններուն — և ասոր տարակոյս չկայ — Տօլապ-Տէրէի այս խեղճո՛ւկ դպրոցն ալ, որ ամէ՛ն իրաւունք ունի հաւասարապէս վայելելու Բերացիներուն սէրը:

Հոն դաստիարակուող տղաքները, որոնք շատ անգամ բաղդին զոհերն են, երեսի վրայ ձգել բոլորովին, նկատողութեան չառնել անոնց պէտքերն ու հոգերը և թողուլ որ տուայտին անոնք կիսափուլ առաստաղի մը տակ, փափաքները չեն բնականաբար Թաղեցիներու այն ազնի՛ւ դասակարգին որ հաւաքական հանգանակութիւնով մը, կրնա՛յ վերաշինել այդ ծայրայեղօրէն խեղճուկ դպրոցը:

Թաղեցիներ ըսելով պէտք չէ հասկընանք սակայն բուն Տօլապտէրէի բընակչութիւնը որ պարզ արհեստաւորներէ և օրը օրին ապրողներէ կը բաղկանայ: Բերայի հարուստ Թաղը որ այնչափ ճոխ պիւտճէ մը բացած է Էսաեանի համար, կրնայ այդ գործին գլուխ ելնելուն մեծապէս նպաստել աղքատ դասակարգի տղոց դաստիարակութեան սիրուն:

X

Երբ Մէկը այսինչ կամ այնինչ հարուստէն կը սպասէ վայելումը այն բարիքին, զոր ինք իր կարողութիւնո՛վ ալ կրնայ քիչ շատ ի գլուխ հանել, կը նմանի անոր, որ տանձենիին ծառին տակ պառկած՝ բերանը բացած է խոշոր մը, տանձին սպասումով:

Էսաեանի մը նպաստը անհրաժեշտ պայման մը չէ անշուշտ Տօլապ-Տէրէի վարժարանին վերաշինութեան գործին համար:

Թաղեցինե՛րն ալ կրնան ձեռք ձեռքի տալով զայն վերաշինել, եթէ քիչ մը կամք և մանաւանդ քիչ մը խի՛ղճ ունենան:

ՎԱՀԱՆ ԹՕՓԻԿԵԱՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

(Եւրոպական թերթերէն)

Բէրոբաւլօվսքի աղէտքէն վերջ կացութիւնը դարձեալ փոխուած չէ Մանչուրիոյ և Փորթ Արթուրի մէջ. ահա այն որոշումը որուն յանգեցաւ Բեդերսպուրկի պատերազմական Բարձրագոյն խորհուրդը՝ նախագահութեամբ Վեհ. Զարին: Ինչպէս երէկ գրեցինք, այդ կարեւոր խորհուրդին ներկայ էին Բեթերսպուրկ գտնուող բոլոր Մեծ-Դուքսերը, ծովակալները և զօրավարները: Մինչ Ճաբոնցիք իրենց Փորթ Արթուրեան յարձակումները կը շարունակեն, կը թողուն սակայն որ Ռուսք իրենց դիրքերը զօրացնեն Մանչուրիոյ մէջ և Եալուի գետին աջ եզերքին վրայ. Ձախ եզերքին վրայ Ռուս մնացած չէ: Համախմբումը կ'ըլլայ աջ եզերքին վրայ, ուրկէ ուղղակի ռուսական ամուր դիրքերը անընդհատ շղթայով մը կերթան կը յանգին Մուքտէն:

Եթէ Ճաբոնցիք Փորթ Արթուրը գրաւեն, Մանչուրիոյ մէջ ճաբոնական գործողութիւնները մեծապէս կը դիւրանան. բայց դժուար խնդիրը հոդ է: Ռուսք բնաւ միտք չունին Փորթ Արթուրը թշնամիին յանձնելու: Եւ ենթադրելով իսկ թէ Ճաբոնցիք յաջողին նաւահանգիստին բերանը գոցել, և ռուսական մեծ մարտանաւերը չկրնան անցնիլ դէպի բաց ծովը, և Ճաբոնցիք կարենան այն ատեն Լիաօթունկ թերակղզիին մանչուրիական մէկ կէտին վըրայ անարգել զօրք թափել, սակայն չի նշանակեր թէ Փորթ Արթուրի գործը կը լմնայ: Ցամաքէն ալ շատ լաւ կերպով պաշտպանուած է Փորթ Արթուր, և ահռելի կռիւներու շարք մը միայն կրնայ վերջ ի վերջոյ վճռել այդ պատմական կեդրոնին խնդիրը:

Երկու ամսուան Պատերազմը սակայն բոլորովին ապարդիւն չմնաց: Հակառակ Պատերազմին պարտաւորիչ դանդաղութեան, որ կ'արդարանայ բնական և ռազմագիտական կրկին տեսակէտով, երկու պատերազմիկներուն դիրքերուն մէջ կարեւոր փոփոխութիւններ տեղի ունեցան: Թէեւ Քորէայի մէջ Ռուս չմնաց և Փորթ Արթուր եօթը կարեւոր յարձակումներու թատր եղաւ, սակայն Ռուսիա իր զինուորական դիրքը ամրացուց Մանչուրիոյ մէջ: Երկու ամիսէ ի վեր անընդհատ ամէն օր,—կիրակի ու տօն օրերն ալ հաշուելով,—Ռուսք հազարներով թափեցան Մանչուրիոյ ամէն կողմը, երկաթուղիին պահպանութիւնը կատարելապէս ապահովեցաւ և բոլոր կարեւոր քաղաքները մեծ զօրութիւններով բռնուեցան:

Հետեւաբար ճաբոնական յաջողութիւնները որքան ալ փայլուն ըլլան, պէտք է ընդունիլ թէ Ռուսիա երկու ամսուան միջոցին մէջ իր կորուստներուն համեմատութեամբ ալ շահ ունեցաւ, այդ ժամանակամիջոցը գործածելով ամրապնդելու իր կռուանը Մանչուրիոյ մէջ, որուն գրաւման համար վերջապէս կը մղուի ներկայ Պատերազմը:

Ճաբոնցիք Քորէայի մէջ ամրացած՝ կը սպասէին որ Ռուսք հոն քալեն, բայց Քուրոբաթքին զօրավար այդ ակնկալով լսել չուզեր գործը, ինք ալ Մանչուրիոյ սահմանակից Եալուի վրայ կը զօրացնէ իր դիրքերը, և կը սպասէ որ Ճաբոնցիք առաջ քալեն: Ասոնք առայժմ կը մերժեն այդ ռազմավարութիւնը, և Փորթ Արթուրի առջեւ յամառող Թօկոյին վերջին գործողութիւններուն կը սպասեն, իրենց յառաջխաղացման ծրագիրը գործադրել սկսելու համար:

Բնականաբար այդ սպասողական կացութիւնը չի կրնար երկար տեւել, որովհետեւ երկու պատերազմիկներուն ալ գործին չի գար չափազանց յապաղումը: Ճաբոնցիք ձմեռը չեն ուզեր Մանչուրիոյ մէջ զբաղած ըլլալ, և Մանչուրիոյ ձմեռը Սեպտ.ին կը սկսի: Ուստի մինչեւ Օգս. ո՛ւր են ուր չեն, գործողութիւնները ոչ միայն սկսած այլ թերեւս վերջացած ալ ըլլան:

Բայց Եւրոպայի մէջ զօրաւոր կարծիք մըն ալ կայ թէ, ցամաքի վրայ ռուսական յաջողութենէ մը անմիջապէս վերջ, Եւրոպական Դիւանագիտութիւնը պիտի միջամտէ արիւնահեղութեան առաջքը առնելու համար, քանի որ երկուստեք պատիւը փրկուած կ'ենթադրուի: Ա՛յսէ գոնէ Անգլիական Դահլճին կարծիքը, ինչպէս հաղորդեցինք անկէց առաջ:

Բէրոբաւլօվսքի աղէտքէն անմիջապէս վերջ Զարին արարողապետ Պարոն Ֆրետերիքսի Բարիզ ուղեւորելը՝ Պատերազմին առթիւ դիւանագիտական ձեռնարկութեան մը կը վերագրեն կարգ մը թերթեր:

ԾՈՎԱԿԱԼ ՍՔՐԻԴԼՈՎ ԵՒ ՄԱՔԱՐՈՎ

Վերջին աղէտքին հետեւեալ օրը, ծովակալ Սքրիտլով, դժբախտ Մաքարովի բարեկամը, պէտք եղած մարդն էր: Ինքն ալ յանդուգն մարդ մըն է, պետ մը զոր Ռուս Նաւատորմին բոլոր սպաները և նաւազները կը յարգեն և որուն վրայ մեծ յոյս ունին:

Մաքարովէն նուազ գիտնական, նուազ հնարագիւտ, անոր պէս կը վերաբերի այն դպրոցին, որ կը կարծէ թէ Նաւատորմիղը պէտք է միշտ գործէ և կռուի:

Անցեալները Սքրիտլով ծովակալ իր կարծիքը կ'ըսէր ճաբոնական Նաւատորմին վրայ:

«Ճաբոնցիք քաջարի նաւազներ են, պարծենքոտ և դիւրագրգիռ: Լաւ նաւատորմիղ մը ունենալով, լուրջ թշնամի մըն են, բայց չունին այն ամենադլութիւնները, որոնցմով ա՛յնքան ճոխ են մեր նաւատորմը և մեր բանակը:

Կը սպասէի անակնկալներու, մանաւանդ պատերազմին սկիզբը, բայց երբեք չեմ տարակուսիր պատերազմին վերջնական յաջողութեանը վրայ: Ճաբոնցիք չեն կրնար ներել Ռուսներուն՝ սանձ մը դրած ըլլալնուն համար իրենց յաղթութիւններուն 1894ի չինական պատերազմին ժամանակ. այն ատեն շատ տկար էին և չէին կրնար մեր վըրայ յարձակիլ, անկէց ի վեր գերմարդկային ճիգեր ըրին իրենց բանակը և նաւատորմիղը կատարելագործելու համար, և երբ իրենք զիրենք յաղթելու վիճակին մէջ տեսան, յարձակողականի սկսան:

Փորթ Արթուրի առաջին յարձակումը լուրջ փորձ մը եղաւ բերդը յանկարծակիի բերելու համար, գալով այդ քաղաքին և Վլատիվոսթոքի միւս ռմբակոծութիւններուն, ատոնք պարզ ցոյցեր էին, ցամաք իջնելու և քննութիւններ կատարելու նպատակաւ:

Եթէ սկիզբէն իրական յաջողութիւն մը չկրցան տանիլ, Ճաբոնցիք չեն կըրնար այսուհետեւ յաջողութեան յոյս ունենալ:»

Ծովակալը կը յարէր.—

«Քանի որ Մաքարով իր դրօշը պարզեց, պէտք է սպասել յաջողութիւններու:»

Այս յայտարարութիւններէն ետքն էր որ տեղի ունեցաւ Բէրոբաւլօվսքի աղէտքը իր յարակից տխուր պարագաներով:

Սքրիտլով վերջացուց, յիշեցնելով ճաբոնական առածը.—Ապագային դուռը միշտ բաց է:

ՀԻՒՍՈՒԱԾՈՑԻՑ ՎՐԱՑ ՏՈՒՐՔ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ճաբոնական կառավարութիւնը որոշում մը տուաւ որ խիստ դժգոհութիւն առաջ բերաւ Անգլիոյ առեւտրական շրջանակներուն մէջ: Ապրիլ 1էն սկսեալ 15% աւելցած է տուրքը ճաբոն ներածուած հիւսուածոյներուն, բրդեղէններուն և մետաքսեղէններուն վրայ: Կ'ըսուի թէ այսպիսի տնօրինութիւն մը հակառակ է հին պայմանագրութիւններուն: Թոքիոյի անգլիական դեսպան Սըր Քլօտ Մաքտոնալտ հրահանգ ընդունեց իր կառավարութենէն բողոքելու այս ընթացքին դէմ: Միւս Տէրութեանց ներկայացուցիչներն ալ իրենց բողոքը պիտի միացնեն Անգլիոյ բողոքին, որովհետեւ անոնց ալ կարեւոր շահերը կը վնասուին ճաբոնական այդ որոշումին հետեւանօք:

ԲԵԹԵՐՍՊՈՒՐԿ, 17 Ապրիլ.—Մոսկուայի Կուպքին և Քուզէթով թէյի մեծ վաճառատունը զատկական տօնին առթիւ 12,000 լիպրա թէյ տուաւ Մանչուրիոյ ռուս զօրքերուն համար: Տալնիի մէջ կայ 4 միլոն քիլօ թէյի առասպելական քանակութիւնը, որ սահմանուած է Ռուսիոյ ընդհանուր սպառման: Այս թէյը որ չի կրնար այլեւս ծովով փոխադրուիլ ոչ ալ անդրսիպերիական երկաթուղիով, որ յատկացուած է մի միայն զօրաց փոխադրութեան, կարաւաններով պիտի ղրկուի, Մոնկոլիոյ հին առեւտրական ճամբով, յետոյ սիպերիական մեծ գետերուն ճամբով, և վերջապէս Ռուսիա պիտի հասնի Թիւմէնէ Բերմ երկաթեայ ճամբով.

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ՃԱՊՈՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ԲԵԴԵՐՍՊՈՒՐԿ, Ապրիլ 21.—Ռուսիոյ պատերազմական ծախքը 92 միլիոն րուպլի հասած է մինչեւ Ապրիլ 5: Մինչեւ Յունիսի վերջը 200 միլիոն րուպլի գնահատուած է, և եթէ պատերազմը 18 ամիս երկարաձգուի, պատերազմական ծախքը իբր 800 միլիոն րուպլի պիտի հասնի:

ԲԱՐԻԶ.—Այժմ ստուգուած է թէ Ռուսիա գալ ամիս փոխառութիւն մը հրապարակ պիտի հանէ, որուն գումարը

դեռ վերջնապէս որոշուած չէ։ Հեռագիր մը մէկ միլիոն Ֆր. կ'ըսէր.

—Բարիզի ռուսական դեսպանատան մէջ կը մերժեն ըսել թէ ծովակալ Ալեքսէվի հրաժարականը պաշտօնապէս հաստատուա՞ծ է թէ ոչ։ Ընդհ. կարծիքը սա է թէ ծովակալ Ալեքսէվ հրաժարած է։ Բայց Ջարը պիտի չընդունի հրաժարականը։

ԲԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ. — Պաշտօնական ոեւէ հեռագիր չէ հաստատած այն լուրը թէ Ռուսք գրաւած են Բաքչենկ քաղաքը։

ԼՈՆՏՈՆ,—Անգլ. լրագիրները Սէուլէ հեռագրեր կը հրատարակեն ծանուցանող թէ ճափոնական նաւատորմին մէկ մասը կը պատրաստուի ռմբակոծելու, Նիուչուանկը, ամրութիւնները քանդելու համար։

ՔԱԴԱՆԱ. — Վիլհէլմ Կայսր Պարի ուղեւորեցաւ։

ՎԻԵՆՆԱ.— Իրիկուան Հօֆպուրկի պալատին մէջ հանդիսական հացկերոյթ մը տրուեցաւ ի պատիւ Կալլէսի իշխանին և իշխանուհիին։ Ներկայ գտնուեցան նաեւ Կայս. գերդաստանին անդամները, նախարարները և արքունի բարձր աստիճանաւորները։ Ֆրանց Եօզէֆ Կայսր և Անգլիոյ գահաժառանգ իշխանը շատ սիրալիր բաժակաճառեր արտասանեցին, ի վեր հանելով վեհապետական երկու գերդաստաններուն և իրենց երկիրներուն միջեւ տիրող սերտ բարեկամութիւնը։ Ետքոյ հանդիսական ներկայացում մը տեղի ունեցաւ Օբէրայի մէջ և պարահանդէս մը՝ Ֆրանց Ֆերտինանտ արքիդուքսին ապարանքին մէջ։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ երէկ գումարուեցաւ Ղալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ և զբաղեցաւ հետեւեալ խնդիրներով.

1. Հարցաքննութեանց հրահանգին տրամադրութեանց համաձայն ներկայ տարեշրջանի շրջանաւարտներու ուղղելի հարցարանները մեծագոյն մասամբ պատրաստուած և հաղորդուած ըլլալով Խորհուրդին, ուշադրութեան առնուեցան անոնք, և ոմանց ուսումնասիրութիւնը աւարտելով վերջնականապէս ընդունուեցան. իսկ մնացեալները վերապահուեցան յառաջիկայ նստին, որոշուելով միանգամայն փութացնել տալ պակասներուն պատրաստութիւնը։

2. Տ. Յուսիկ Վրդ. Խոմէրեան ասկէ առաջ առտնին տնտեսութեան դասակարգի մը ձեռագիրը ուղարկած և ըստ կանոնի ենթարկուած էր քննութեան. այդ ձեռագրին մասին ներկայացեալ տեղեկագրին վրայ հարկ դատուեցաւ ըստ կանոնի երկրորդ քննութեան մը ենթարկել զայն և ապա վերջնականապէս տնօրինել զարժանն։

3. Նարլը Գափուի վարժարանաց Հոգաբարձութեան անդամներէն մին ինչ ինչ պատճառներով հրաժարած ըլլալով իր պաշտօնէն, որոշուեցաւ հրաժարագիրը հաղորդել Թաղ. Խորհրդոյ։

Խորհուրդը ասկէ զատ զբաղեցաւ թաղային վարժարաններէն ոմանց վերաբերեալ խնդիրներով։

ԱՐՄԱՇԻ Դպրեվանքին Փոխ-Վանահայր Եղիշէ Եպիսկ. Դուրեան, Տ. Մուշեղ Ծ. Վրդ., Յակոբ էֆ. Թօփճեան և Արշաւիր Սարկ. Սահակեան, երէկ Ռոպէրթ Գոլէճ այցելելով, սիրալիր ընդունելութիւն մը գտան, Գոլէճին Տեսչութեան և Ուսուցչութեան կողմէ։ Հոն իրենց ներկայութեան «Բ» ճառագայթի փորձեր կատարուեցան։

ՍԱՄԱԹԻՈՑ Աղքատախնամը, ինչպէս գրեցինք, յառաջիկայ կիրակի (Ապրիլ 18) Թատերական ներկայացում մը պիտի տայ ի նպաստ թաղին աղքատներուն։ Այդ ներկայացման համար կարգադիր Մասնախումբին անդամ կարգուած են՝ Գրիգոր Ասատուրեան, Հայկ Գալէնտէրեան, Երանոս Գառնիկեան, Յարութիւն Մէնչուրեան, Յարութիւն Յովակիմեան, Տրդատ Յովհաննէսեան, Հրաչեայ Նշանաճեան, Ա. Ունճեան, Խաչիկ Պարութճեան, Արմենակ Սարգիսեան և Լեւոն Վարդանեան էֆէնտիները։

ԿՐՕՆ. ԺՈՂՈՎՈՅ նախկին ծերունազարդ դիւանապետ Տ. Խորէն Ա. քհ. Փէհլիվանեան, անդամալոյծ վիճակի մը մէջ հիւանդ պառկած է Գումգափուի կողմը և ծայրայեղօրէն կարօտութեան ձեռնտուութիւններու։ Անծանօթ դէմք մը չէ անիկա մեր մէջ։ Իր հեզահամբոյր բնաւորութեամբ, և Հայ եկեղեցականութեան պատիւ բերող արժանիքներով, հմուտ և պատկառելի քահանայի մը համբաւը կը վայելէ, իր այս վիճակին մէջ իսկ, երբ ալ քաշուած է գործելէ, տարիներու բեռան տակ կքած։ Իբրեւ հանգստեան թոշակ Պատրիարքարանէ ստացած չնչին գումարը անբաւական ըլլալով իրեն, իրաւամբ արժանի է Հայ եկեղեցիին զաւակներուն արգահատանքին, մանաւանդ իր երբեմնի աշակերտներուն և աշակերտուհիներուն կարեկցութեան, որոնց երախտագիտական և բարեսիրական զգացումներուն կոչում ընել, քաղցր պարտականութիւն մը կը համարինք, իբրեւ սիրող և յարգող արժանաւոր եկեղեցականները։

Ալեզարդ քահանային աշակերտներէն մէկը ½ օսմ. ոսկի ղրկած ըլլալով մեզ, այդ գումարը ղրկեցինք Տ. Խորէն քհ.ի։

ՀԱՅ-ՀՌՈՄԷԱԿԱՆԱՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԸ.—Առջի օր Բողոքականաց ազգապետ Յակոբ էֆ. Պօյաճեան, ինչպէս նաև Պուլկարաց Էքզարքին փոխանորդը ցաւակցական այցելութիւն տուին Արփիարեան Արքեպս.ի՝ Տ. Էմմանուէլեան Պատրիարքի մահուան առթիւ։

— Վեհ. Սուլթանին հրամանաւ, Կայս. կառավարութիւնը 40,000 ղրշ. յանձնեց Պատրիարքարանին, իբր յուղարկաւորութեան ծախք։

ԻԶՄԻՐԷՆ նախընթաց օր մայրաքաղաքս վերադարձաւ Ստեփան էֆ. Աստարճեան։

ՄԱՍԻՍ գրական շաբաթաթերթի այսօրուան թիւը հետեւեալ շահեկան բովանդակութիւնն ունի.—

Գրելու ախտը. ՄՈՒՇԵՂ ՎԱՐԴԱՊԵՏ։— Վտակն (Բերթուած Թէննիսընի) թարգմանութիւն անգլիերէնէ. ՏԻԳՐԱՆ ԵԼՔԵՆՃԵԱՆ։— Ուրուագիծներ. «Թովմաս Թէրզեան». ԳԱՄԷՐ։— Կարէն (Գաւառի կեանքէ) ՇԱՀԱՐԻԿ։— Երջանկութիւն սիրոյ (Բանաստեղծութիւն) Վ։— Այժմէութիւններ. «Թիպէթ» X։— Արուեստագէտի սէր (Նաբավէպ). ՄԱՐԻ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ։ — Նորերու բաժինը (Երկու ոտանաւոր)։— Դանիական Գրականութիւն. «Հէնրիք Հէրձ». ԱՆԱՐԻԷԼԼԱ։ — Խմբագրական Նօթեր։

ԱԶԴ. — Ատաբազարի Եկեղեցւոյն հովիւ Վեր. Յովսէփ Ճէճիզեան, վաղը ժամը 3ին (ը. թ.), պիտի քարոզէ Լանկայի Հայ Աւետ. Եկեղեցւոյ պաշտամունքին, Կէտիք Փաշայի Ամերիկեան վարժարանին մէջ։

* * *

Երիտասարդաց Քրիստոնէական Ընկերակցութեան Ժողովը տեղի պիտի ունենայ վաղը, ժամը 8½ին (Ը. Թ.), Գումգափուի Րէսթին մէջ։ Հրաւիրուած է խօսիլ Վեր. Յովհաննէս Գրիգորեան։

ԱԶԴ

Ըստ փափաքանաց հանգուցեալ Զաքար էֆ. Գրիգորեանի կողակցին, Տիկին Մէնթուշի Զ. Գրիգորեանի, իր ամուսնոյն մահուան քառասնօրէին առթիւ Գեր. Տ. Հմայեակ Ս. Արք. Դիմաքսեան Թաղիս Ս. Եկեղեցւոյն մէջ յատկապէս Ս. Պատարագ պիտի մատուցանէ և Հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարէ յառաջիկայ Ապրիլ 11 Կիւրակէ օր։

Ի գիտութիւն բարեպաշտ ժողովրդեան ծանուցանելով.

Ի դիմաց Թաղ. Խորհրդոյ Նառլըգաբուի

Վ. Ատենադպիր — Վ. Ատենապետ

ԼԵՒՈՆ ՍԱՐԱՖԵԱՆ — Ա. Գ. ԳԱԼՖԱԵԱՆ

ՍԷԼԱՄԼԸԳ ՐԵՍՄԸ ԱԼԻՍԻ

Տիւնքի ճիւմաա կիւնիւ Սէլամլըգ րէսմը ալիսի Համիտիյէ ճամիի շէրիֆինտէ իճրա պույրուլմըշ տըր։

ՆԵՐՔԻՆ

ՌՈՒՄԷԼԻԻ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ. — Վիէննայէն կը հեռագրեն.—

«Սելանիկէն կը հեռագրեն Քօրեսպօնտենց Պօլիթիքի թէ, պուլկար աւազակապետ Բուվունուշէֆ և Սուկարէֆ հպատակութիւն յայտնեցին ընդհ. քննիչ Հիլմի փաշայի։ Այդ պաշտօնական թերթը կ'աւելցնէ թէ խռովայուզութիւնը վերջացած և խաղաղութիւնը ապահովուած կարելի է նկատել Ռումէլիի մէջ»։

— Սելանիկի մէջ ոստիկան զօրաց դպրոց մը հաստատուած է, ուր նոր զինուորները զինուորական կրթութիւն կը ստանան և օրինական նախնական ծանօթութիւններ։ Ոստիկան զինուոր մը կամ սպայ մը միշտ միեւնոյն տեղը չպիտի մնայ, այլ պիտի փոփոխուի։

Սելանիկի նահանգին ոստիկան զօրքերուն գունդը չորս վաշտէ կը բաղկանայ։ Վաշտերէն երկուքը, մէկը հեծեալ և մէկը հետեւակ, Սելանիկի գաւառին և երկուքն ալ Սէրէզի և Տրամայի կը վերաբերին։ Հետեւակաց մէկ վաշտը 15 գումարտակէ, այսինքն 1238 հոգիէ կը բաղկանայ, որոնց 984 զինուոր են և մնացեալը ենթասպայ կամ սպայ։ Այս 15 գումարտակները ցրուած են գաւառին զանազան կողմերը։ Սելանիկի նահանգին ոստիկան-զօրաց ընդհ. գումարն է 2268 հոգի, որոնց 383ը հեծեալ և 1885ը հետեւակ։ Հեծեալներուն 278ը պարզ զօրք են և 105ը սպայ ու ենթասպայ, իսկ հետեւակներուն 1496ը պարզ զօրք և 389ը սպայ ու ենթասպայ։

— Բալըքի և Մէնլիքի քանի մը գիւղերուն մէջ քանդուած տուներուն վերաշինութիւնը աւարտած է։

— Մարտ 15էն ի վեր 166 պուլկար փախստականներ վերադարձան Բալըք, Նէվրօքօբ, Ճումայի-Պալա, Տէմիր-Հիսար և Օսմանիէ։

ՕՍՄ. ՆԱՒԱՏՈՐՄԸ. — Արքունի նաւարանին մէջ նորոգուող երեք մարտանաւերուն կաթսաները և ուրիշ շոգեհան գործիքները երէկ Պոլիս հասան։

ԱՐԱԳԱՀԱՐՈՒԱԾ ԹՆԴԱՆՕԹՆԵՐ. — Զօր. Խուրշիտ փաշա որ Գերմանիա կը գտնուի, հրաման ստացաւ Քրուբի զինարանին շինած արագահարուած թնդանօթները փորձել և յետոյ ընդունիլ։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ դեսպան Մ. Քոնսթան որ առջի առտու Պոլիս պիտի դառնար Արեւելեան Ճեպընթացով, չժամանեց։ Բէչքա կը մնայ և այսօր վաղը կը հասնի Պոլիս։

Մ. ՊԱՐԹՈՒ. — Այժմ Պոլիս կը գտնուի Ֆրանսայի նախկին նախարար և Երեսփ. Ժողովին պերճախօս երեսփոխաններէն Մ. Պարթու, իր կնոջը հետ։ Այս երեսփոխանը որ 42 տարու է, 1894-5ին եղած է հանրօգուտ շինութեանց նախարար և 1896-8ին ալ Մէլինի դահլիճին մէջ, ներքին գործոց նախարար։ Երեսփոխան չեղած իր կարողութիւնը ցոյց տուած է Մ. Պարթու լրագրութեան մէջ։ Օսմ. Պանքային տնօրէն Մ. Տէֆէսի հիւրերն են։ Տէր և Տիկին Պարթու երէկ ներկայ գտնուեցան Սէլամլըքի արարողութեանց։

ՊՐՈՒՍԱՅԻ ՆԱՀԱՆԳԸ. — Անցեալ ելմտական տարիին մէջ Պրուսայի նահանգին մէջ գանձումները նախորդէն աւելի եղած և %82ի հասած են։ Այսպէսով այդ նահանգը հասոյթներու գանձման մասին առաջին տեղը կը գրաւէ։

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ.—Պուլկար պատերազմական նախարար զօր. Սավօֆ քննական պտոյտ մը կը կատարէ Խասքէօյի և Պուրկազի մէջ։

—Սերպիոյ թղթատարական և հեռագրական վերատեսուչ Մ. Տիմիթրէվիչ Սօֆիա հասաւ, սերպեւպուլկար թղթատարական և հեռագրական պայմանագիրը ստորագրելու համար։

ԻԶՄԻՐԻ իտալական փոխ-հիւպատոս Մ. Բէլլէկրինի իր պաշտօնատեղին ժամանեց։

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ.ՆԵՐԸ.— Թուրքիոյ մէջ գործող ապահովագրական Ընկերութեանց մասին կանոնագիր մը պատրաստելու համար կազմուած յանձնաժողովը առջի օր ալ գումարուեցաւ Դատական Նախարարութեան մէջ։ Այս յանձնաժողովին կ'անդամակցի նաեւ դատարանին անդամ Սահփան էֆ. Գարաեան։

ԱԹԷՆՔԻ օսմ. դեսպան Րիֆաթ պէյ որ զինուորական կցորդին հետ ուղեւորութիւն մը կատարած էր Թեսալիոյ կողմերը, Աթէնք դարձեր է։ Կցորդը սակայն Լարիսա մնացեր է։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀՐԴԵՀ. — Մաղնիսայի մէջ խաղկաղինի մթերանոց մը այրեցաւ անցած շաբաթ գիշեր։ Ապահովագրական ընկ. մը 500 ոսկի վնասեց։

ԳՈՂՈՒԹԻՒՆ. — Ուշագի նամականան մէջ կատարուած 28,000 ղր.ի գողութեան հեղինակները ձերբակալուեցան Բէօթահիայի մէջ։ Գողերն են Օսման, Գարա-Ահմէտօղլու Մէհմէտ և եղբայրը Ալի։ Օսման խոստովանեցաւ յանցանքը։

ԾՈՎԻ ԱՐԿԱԾ. — Վառելափայտ բեռցած առագաստանաւ մը Դշ. օր ընկղմեցաւ Գում-Գափուի բացերը։ Նաւավարները Մուսթաֆա և եղբայրը Էմին ազատուեցան։ Այս առագաստանաւը Նիկոմիդիայէն կուգար Սիլիվրի երթալու համար։

ՅՈՒՍԱՀԱՏՆԵՐ. — Բերա Պազար Ալըմանի մօտ խանի մը սրճեփը Կարապետ, որ Ղալաթիա, Պարնաթան խան բարեկամներէն Պօղոսի սենեակը գացած էր, առջի առտու անձնասպանութիւն փորձեց դաշոյնով վիզը կտրելով։ Վիճակը ծանր ըլլալով հիւանդանոց տարուեցաւ։

— Բավալայի մէջ ալ թեթեւաբարոյ կին մը Վանկէլլա, անցած շաբթու անձնասպան եղաւ իր տանը մէջ րէվոլվէրի հարուածով մը։

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԸ. — Տօյրանէ կը գրեն թէ հետեւեալ զարմանալի դէպքը պատահած է վերջին երկրաշարժին առթիւ։ Ձկնորսները Տօյրանի լիճին մէջ ուռկան դրած էին. հետեւեալ օրը երբ քաշեցին տեսան թէ ուռկանը փոխանակ ձուկերու՝ ձկնականջով, հողով ու խոտերով լեցուած էր։

ԿԱՌՔԻ ԱՐԿԱԾ. — Կէօզթէփէի կողմը առջի օր սայլի մը ձիերը սկսան քառասմբակ արշաւել։ Սայլը խորտակուեցաւ և սայլապանը Ալի, բեռներուն տակ մնալով քիչ ետքը մեռաւ։

ՀՐԴԵՀ

Այս գիշեր ժամը 2ի միջոցները հրդեհ ծագեցաւ Պէօյիւքտէրէի մէջ, Վսեմ. Ազարեան էֆ.ի կնոջ ծովեզերեայ մեծ տունէն։ Հասած անմիջական օգնութեանց շնորհիւ միայն յիշեալ տունը այրելով կարելի եղաւ հրդեհին առաջքը առնել։

ԵՒ ՈՋԻՆՉ ԳՈՅՐ Ի ԳՈԳՆՈՑԻ ԽՈՐՈՒՄ

(ԻՐԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ)

Ինչեր, ինչեր կան Բարիզի մէջ, կառքեր վիլլաներ. վաճառականներ և բաղդատոմս առնող սպասուհիներ։

Ասոնցմէ է Օր. Պիրէն, աղուոր, կունդ ու կլոր աղջիկ մը, որ իր մէկէ աւելի հրապոյրներովը չկրնալով գերել էրիկցու երիտասարդ մը, կը մտնայ Բարիզցի վաճառականի մը՝ Մ. Քրիսթօֆի քով, կերակուր եփելու, կար կարելու և անկողին պատրաստելու համար։

Երկուքն ալ իրարմէ գոհ կը մնան, գէթ այնպէս կըսէին Մ. Քրիսթօֆի դրացուհիները, որոնք չորս աչքով կը դիտէին այս երկու մենակեացները։

Մինչ այս մինչ այն, Մարտի 31ի օրը, Պ. Քրիսթօֆ միտքը կը դնէ Բարիզ երթալ իր մէկ քանի անձնական գործերուն կարգադրութեանը համար, յաւիտենական սպասուհին ետեւէն։ Յանկարծ Օր. Պիրէն կը կեցնէ իր տէրը և կը խնդրէ որ իրեն բաղդատոմս մը գնէ։

Մ. Քրիսթօֆ կրկնել չտար հրամանը աղուոր աղջկան ու կ'առնէ տոմսակը, մարգարէանալով որ այդ թիւը ամէն պարագայի մէջ առաջին պարգեւը պիտի շահի։

Ու կ'անցնին ժամերը, վայրկեանները, օրերն ու շաբաթները և օր մըն ալ փողոցները պոռալով ծախել կը սկսին այն թիւերը՝ որոնք շատերը երջանկացնելու և շատերն ալ յուսահատեցնելու սահմանուած են։

Սպասուհին օր, նոյն միջոցին Վարդարանը ձեռքը, հարիւրերորդ անգամ ըլլալով «Ավէ Մարիա»ն կը կրկնէր իր գործին յաջողութեանը համար, կը լսէ փողոցին ձայները և «նումէրօ» մը առնելով աչք մը կը պտտցնէ վրան, բայց... ո՜վ երջանկութեան, ա՜հ, արդեօք կը սխալէր, իրեն... այո՛... իրեն զարկած էր առաջին պարգեւը 10,000 ոսկին։ Ու ուրախութենէն խելայեղ ձեռքը գոգնոցին գրպանը կը խօթէ, դուրս հանելու համար այն երջանկաբեր տոմսակը որ բոռթմէնին խորը կը քնանար և կը կրէր 2,244,631 թիւը։

Ու... կը կենայ պահ մը։

Հէ՛, բայց ըլլալի՞ք բան է, բոռթմէնը, որուն մէջ տոմսակը կը գտնուէր... աներեւոյթ եղած էր։

Եւ... երեւակայեցէք սպասուհիին դէմքը, երբ կը մտաբերէ թէ փողոցին մէջ առջի օր թաշկինակը հանած ատեն ձգած ըլլալու էր բոռթմէնը... իր երջանկութիւնը, յոյսերն ալ մէկտեղ։

×

Հիմայ խնդիրը դատարանի յանձնած է կ'ըսեն Բարիզի թերթերը և միեւնոյն ատեն հեռագրուած է «Լիկ Տօննեօռ» Ընկերութեան չվճարել պարգեւը, մինչեւ որ դատարանը քննէ խնդիրը և արժանը տնօրինէ։

P.

ԹԱՏՐՈՆ

ՄՆԱԿԵԱՆ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲ

Օսմ. Տռամաթիք Թատերախումբը այս գիշեր, ժամը 2 ու կէսին, Գատըգիւղ, ձմեռնային թատրոնին մէջ պիտի ներկայացնէ

ԿՆՈՋ ՄԸ ՏԱՍՆԱՄԵԱՅ ԿԵԱՆՔԸ

ծանօթ և գեղեցիկ խաղը, որուն պիտի յաջորդէ խիստ ծիծաղաշարժ ՁԱԽՃԱՆՏ մը։ Խաղը կը տրուի ի նպաստ համակրելի դերասանի մը, Պ. Եալտըզեանի։

* *

ՄԱՅԷՐՈՆԻ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Կը յիշուի անշուշտ այն մեծ ընդունելութիւնը որ գտաւ այս հանրահռչակ ձեռնածուն և իր Վարիէթէի խումբը, Սիրքի մէջ, ասկէց մէկ երկու ամիս առաջ։ Սիրքին Տնօրէնը, այդ քաջալերութենէն դրդուած, երկրորդ անգամ հրաւիրած է Մայէրոնիի [illegible] խումբը, որ 8 օր միայն պիտի մնայ Պոլսոյ մէջ։ Այս գիշեր առաջին ներկայացումը։ Վաղը ցորեկ մեծ ցերեկոյթ։ Նաեւ փայլուն ներկայացումներ յաջորդ գիշերները, այլազան յայտագիրներով։

ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐ

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏ

Երէկ գիշեր ուշ ատեն հեռագրական գործակալութեանց կողմէ մեզի հաղորդուած են հետեւեալ հեռագիրները.—

ԲԱՐԻԶ, 22 Ապրիլ.—Սէուլէ կը հեռագրեն թէ մեծ ճակատամարտ մը տեղի ունեցած է Ռուսերուն և Ճափոնցիներուն միջեւ՝ Վիժուի մօտ։ Արդիւնքը անծանօթ է։

—Պատերազմի թատերավայրէն եկած հեռագիրներ կը ծանուցանեն թէ բուռն թնդանօթաձգութիւն մը կը լսուի Ջիփուի կողմը և թէ Բորթ Արթուրի մէջ անդորրութիւն կը տիրէ։

ԲԵԹԵՐՍՊՈՒՐԿ.—Ծովակալ Ալեքսէվ ծանոյց Չինաստանի, մինչեւ երեք շաբաթ ետ կանչել Մուքտէնի մէջ իր ունեցած զօրագունդերը։

ԲԱՐԻԶ. — Բորթ Արթուրէ կը հեռագրուի թէ հեռուանց նշմարուած են ճափոնական փոխադրանաւեր, որոնք դէպ ի նոյն նաւահանգիստը կ'ուղղուէին։

—Լամայի հագուստով երկու Ճափոնցի լրտեսներ ձերբակալուած էին։ Ասոնք Ռուսերուն կողմէ հրացանի բռնուեցան Մանչուրիոյ մէջ։

ԼՈՆՏՈՆ. — Թօքիոյէ եկած հեռագիրներու համաձայն, Ճափոնցիք կը կարծեն թէ Բորթ Արթուրի մէջ ռազմանիւթ չկայ։

ՎԻԷՆՆԱ.— Ճափոնցիք կ'ամրացնեն Եալուի դիրքը։

ԲԱՐԻԶ. — Թօքիոյէ կը հեռագրեն թէ Ճափոնի կայսրը պաշտօնական յայտարարութիւն մը հրատարակած է, որով կը գնահատէ ռուս նաւազներուն քաջութիւնը։

Ս. ՓՐԿՉԻ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Հանգուցեալ Օր. Սօֆիկ Զաքարեանի յուղարկաւորութեան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 95 ղրշ. նուիրած են Հիւանդանոցիս Ազն. Տէր և Տիկին Մ. Շիրինեան էֆ. յԱնվերս։

ԴԱՆԲԼ ՓՈՂՈՑԻՆ ՈՃԻՐԸ

Թարգմանեց

ԺԻՐԱՅՐ ՇԻՐԱԿԱՑԻ

Գ.

ԳՈՂԵՐՈՒ ԿԻՍԱԴԻՄՔԵՐ

Այս գլուխը—, որ հիանալի կերպով գեղեցիկ էր, և որուն տարօրինակ ու գերընական նկարագիր մը կուտային ծայրայեղ դժգունութիւնը և արհաւիրքին սաստկութիւնը,—փայլունօրէն կը շրջանակուէր ոսկի վէտվէտումներուն մէջ խիտ ու քուլայ մազերու, որոնք անկարգօրէն փռուած էին ուսերուն վրայ և մինչեւ մէջքը կ'իջնէին։

—Ո՞ւր է, հարցուց Ալիէդ այլայլած ձայնով մը։

—Վեր ելաւ Ֆիֆիի օգնութեամբ, և այլեւս հանդարտեցաւ, վասն զի թիթովը յղկեց սանդուղը։

Գեղանին Ալիէդ յանկարծ ոտք ելաւ ապահովուած, և պահ մը ետքը, ամէնքն ալ հաւաքուած էին Միքոյի սենեակը,—սեւ ու տխրատեսիլ սենեակ մը, որուն կարասին կը կազմէին խշտեակ մը, երկու աթոռակ և սեղան մը, պատերուն երկայնքէն կախուած իւղոտ թուղթի կտորներով և աշտանակի մը ծխոտ բոցին կողմէ ձեղունին վրայ գծուած կոշտ գիծերով։ Սեղանին վրայ դրուած էին քանի մը լիտր գինի և գաւաթներ։ Այս սենեակին մէջ Տիկին Վօլարի և զաւկին հետ հաւաքուած չորս անձերն էին Լըսամ, Ժանն Վօլարի եղբայրը, Միքօ, Հարտէլ, որ Լըսամի յորդուհին էր, և Էօժէնի Ալիէդ,—չորսն ալ նախկին դատապարտեալներ։ Գեղանի Ալիէդէն զատ, որուն դիմագծերը շնորհալի և համակրելի մնացած էին, բոլոր այս անձերը դէմքերնուն վրայ կը կրէին իրենց գարշելի անցեալին զազիր դրոշմը։ Տիկին Վօլար, որուն յայտնի արհեստն էր հացավաճառութիւն, իր մասնակցած խումբին մէջ պաշտօն ունէր «երախաները սնուցանել», այսինքն գործ երեւան հանել և ցոյց տալ, և ընթերցողը տեսաւ թէ ի՛նչպէս կը կատարէր իր դերը, Ֆիֆիի օգնութեամբ, որուն վտիտ երեւոյթը և շատ դեռատի ըլլալը ամէն կասկած կը հեռացնէին։ Գալով Էօժէնի Ալիէդի,—որ Լա Պիշ կը կոչուէր—, հակառակ իր խորունկ վատթարացումին և չարագործներու խումբին ոճիրներուն մէջ իր գործօն մեղսակցութեան, անկարելի էր չկարեկցիլ, տեսնելով այս գեղանի և հրապուրիչ արարածին անոնց մէջ ըլլալը, իր բնածին շնորհալիութեամբ և ազնուութեամբ, ինչպէս մարգարիտ մը տիղմին մէջ։ Բաղդէնի պարկեշտ ընտանիքէ մը ծնած, և այս չուայտ կեանքին մէջ նետուելէ առաջ գիշերօթիկ վարժարանի մը դեր տնօրէնուհի, անկումէ անկում գլտորած ինկած էր մինչեւ այս գողերուն և մարդասպաններուն մէջ, որոնց լեզուն, կեանքը, սովորութիւնները որդեգրած էր և որոնց մէջէն կ'ընտրէր իր պաշտողները։ Իր գեղեցկութիւնը խայծ մըն էր զոր իր մեղսակիցները կը շահագործէին, և մէկէ աւելի անխոհեմներ, Միքոյի բնակարանը տարուելով, այլ եւս մէջտեղ ելած չէին։ Լըսամ և Միքօ հռչակաւոր դէմքեր էին Դուլօնի Թիարանէն ելած, ուր —համբաւաւոր Սուֆլարի հետ—, որուն վրայ պիտի խօսինք քիչ մը ետքը—, իրենց վայրագութեան ներշնչած սոսկումով կ'իշխէին ո՛չ միայն պահնորդներուն, այլ նաեւ իրենց շղթայի ընկերներուն վրայ։ Ամէնէն զարհուրելին էր Լըսամ։ Արդ, օր մը որ իր ընկերներէն մի քանին խոշտանգած էր, որոշեցին լծել զայն իր ոյժով և չարութիւնով իրեն չափ համբաւաւոր թիապարտի մը հետ։ Սուտանցի մըն էր, ա՛յնքան յորդառատ ընդերքով մը օժտուած որ կարծես թէ Հէրակլէսն էր։

Քանի մը օր ետքը, Լըսամ կուիւ փնտռելով իր ընկերոջ հետ,—անոր ոյժը փորձելու համար—, թիապարտը, որ քիչ կը խօսէր, չպատասխանեց, բայց գրկեց պարապնդեց զայն կատաղաբար, ակռայի մէկ հարուածով խլեց փրցուց մէկ ականջը, և կերաւ։ Այն օրէն սկսեալ, Լըսամ նուաճուեցաւ և Սուտանցին գերակշիռ դիրք մը ունեցաւ թիարանին մէջ։ Ժամանակ մը ետքը, Սուֆլար իր պահապաններէն մէկուն սպաննած ըլլալով, կարգն անոր եկաւ Սուտանցի Հէրակլէսին հետ լծուելու։ Ժամ մը ետքը, նաւարանն էին։ Այն ատեն Սուֆլար, իր ահարկու ընկերոջ դառնալով և անոր աչքերուն մէջ նայելով ըսաւ.— Աղէկ մտիկ ըրէք ըսածիս, սեւուկ, ո՛րեւէ որ անցնիմ, հոս կամ այլուր, յաւակնութիւն ունիմ ամէնուն վրայ իշխելու, և ինծի դիմադրողը կը ջախջախեմ կամ անիկա կը ջախջախէ զիս։ Միջին ճամբայ չկայ։ Պէտք է որ մեր երկուքէն մին մեռած իյնայ հրապարակին վրայ։ Ցորմէհետէ Լըսամի ականջը կերար և ընկերներուն սպառնացար, խնդիր է դերը փոխել։

Ետքոյ, մատովը ցոյց տալով երկաթի կտոր մը զոր միասին շոգենաւ պիտի փոխադրէին, ըսաւ.

—Ասիկա մինակդ պիտի տանիս։ Քէյֆս ասանկ կ'ուզէ։

Հարիւրէ աւելի թիապարտներ ներկայ էին այս տեսարանին։ Ամէնքն ալ դողացին Սուֆլարի համար, երբ տեսան որ Սուտանցիին աչքը փայլեցաւ և վզին ջղերը գալարուեցան չուանի պէս։ Մինակ Սուֆլար հանդարտ էր։ Սուտանցիէն աւելի կարճ և շատ աւելի նրբամարմին, անոր վրայ կ'արձակէր անվեհեր և միեւնոյն ատեն շրջահայեաց ակնարկ մը, լրտեսելով ո՛չ միայն անոր ամենափոքր շարժումները, այլ մինչեւ այն տպաւորութիւնները որոնք կ'անցնէին անոր ակնարկին մէջ և անոր բոցաշունչ դիմագծերուն վրայ։ Յանկարծ Սուտանցին խոպոտ աղաղակ մը արձակեց և թեւերը բանալով, խոյացաւ թշնամիին վրայ, խեղդելու համար զայն։ Բայց նոյն պահուն, գետնէն վեր վերցուած և մէջքէն սեղմուած էր ա՛յնքան ուժգնութեամբ որ շունչը կտրեցաւ։ Ուզեց զարնել իր հակառակորդին, բայց չյաջողեցաւ. կ'ըլլար և արիւնը գլուխը ելնելով կը կուրցնէր զինք։ Թեւերը վար ինկան անզօր, գլուխը ծռեցաւ կուրծքին վրայ և ըզգայնութիւնը կորսնցուց։ Բուռն ցընցում մը սթափեցուց զինք իր նուաղումէն։ Սուֆլարն էր որ ձմերուկի պէս գետին կը նետէր զայն, իբր թէ տղայ մը ըլլար։

—Պիտի հնազանդի՞ս ինծի, թէ պիտի վերսկսիս, մինչեւ որ մեր երկուքէն մէկը մեռնի, հարցուց Սուֆլար։

Սուտանցին ճակատագրի հաւատացող մըն էր։ Համակերպեցաւ և երկաթի կտորն առնելով, առանձին տարաւ։ Այն օրէն, Սուֆլար թիարանին գլուխը եղաւ և քանի մը խանդավառ ընկերներ համարձակեցան նոյն իսկ բաղդատել զայն Լասընէրի հետ, որ, այն թուականին, ամենամեծ պատիւն էր զոր կարելի ըլլար ընել թիապարտի մը։

Աւասիկ ի՛նչ տեսակ անձեր էին անոնք որ Տիկին Ռընոյի ճակատագիրը պիտի որոշէին։

(Շարունակելի)

ՕՐՈՒԱՆ ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐ

Րահաթի Լօքում

Շաբաթէ մը ի վեր ականատեսը կը հանդիսանանք ապրանք քշելու նոր դրութեան մը, որ հեղինակին գործնական միտքը կը ցոլացնէ բացարձակապէս։

Մայրաքաղաքիս ամէնէն բանուկ պողոտաներուն գլուխը, շրջուն վաճառորդներու առջեւ դիզուած կը բրգանան խաւաքարտէ նուրբ տուփեր, սաղնոց սիկառէթի տուփերուն նման երփներանգ պատկերօլներով պարփակուած, որոնք ռահաթի լօգում կը պարունակեն և կը ծախուին տասը փարայի մատչելի գինով։

Տուփերուն ճաշակաւոր ձեւը ինքնին ձգողական զօրութիւն մը ունի, զոր հեռուէն տեսնողը կը հետաքրքրուի անմիջապէս ակնարկը ուղղելու և երբ տասը փարային ձայնն ալ առնէ, կը փորձուի գոնէ տուփ մը գնել, փոքրիկ զաւկներուն մասնաւոր հաճոյք մը պատճառելու և կամ, եթէ ամուրի է, գործին նորօրինակութիւնը առէթ բռնելով՝ բարեկամուհիի մը հետ մէկ քանի խօսք փոխանակելու համար։

Գնորդներուն տեսակէտը ինչ ալ որ ըլլայ, գործին հեղինակը ամէն պարագայի մէջ կը հասնի իր նպատակին. վաճառորդները անընդհատ կը պօռան տուփ մը աւելի ծախելով աւելի fուքսիօն առնելու համար, և անցորդները չարունակ կը գնեն, տասնական փարային աննշան վճարումները հաշուի չառնելով։ Եւ այս տասնոցներուն համագումարը՝ օրական քանի, երեսուն և գուցէ ալ աւելի ոսկիի կանխիկ վաճառում մը կ'ապահովէ նորամուտ գործարանատիրոջ, մինչդեռ իր միւս արհեստակիցները գուցէ գործի նուազութենէն կը գանգատին օրն ի բուն և ժամանակ սպաննելու համար դրացիներու հետ նարտ կը խաղան։

Աւասիկ ամենապարզ միջոց մը, զոր ուրիշներ ալ կրնային չանգործել, եթէ սակայն օգտակար նորութիւն մը փորձելու և արտասովոր եղանակներով ապրանք քշելու վրայ խորհէին։ Աւստ ապրանք, նոր տեսակ, ընդարձակ դրամագլուխ ունենալը բաւական չէ հիմա, բանտին չռայլած այդ բարիքները օգտակարապէս կիրարկելը, վայելչօրէն կերպով զանոնք հանրութեան ներկայացնելն է անհրաժեշտ եղածը։

Քանի՛ քանի՛ առեւտրական անձինք կան այսօր որ՝ ապրանքներու ստուար դէզի մը առջեւ նստած՝ անգործութենէ գանգատելով ժամանակ կ'անցընեն։ Այդպիսիներ ընդհանրապէս եղանակ մը միայն գիտեն առեւտուրի, յաճախորդը իրենց ոտքը գայ, անոր սուրճ մը խմցնելու պատրուակին տակ երկար զրոյցներ կարդան իրենց ապրանքներուն և մարդն ալ ոչխարի նման գլուխը ծռած՝ գնումը ընէ, դրամը վճարէ եւ երթայ։ Եթէ մէկ քանի սանանուղներ վաճառականներու համար դեռ գտնուի իսկ դրամ վաստկելու այդչափ լճացած եղանակ մը, ընդհանրութեան համար բոլորովին այժմէութենէ ինկած ձեւ մ'է այդ [illegible] գանգատութիւնը, որ արդի առեւտրական ընդհանուր չարժումին, [illegible], անվերջ գործունէութեան մէջ՝ փճացումէ ուրիշ բան չի կրնար առաջնորդել մարդը։

Դրամագլուխի չափ ալ նրբամտութիւն, ալբաղուցութիւն, չարժում անհրաժեշտ է հիմայ, անոր համար որ գործնական միտքի տէր մարդը եթէ քիչ ժամանակուան մը համար անտեսուի իսկ, վերջապէս օր մը կը փայլեցնէ իր արժանիքը և դրամագլուխ ունեցողէն աւելի կրնայ առաջանալ։

Մինակ առեւտուրի մէջ չէ, ուրիշ ասպարէզներու համար ալ երեւոյթը նոյն է։ Ինչ կարժէ համոզութիւնը, գիտութիւնը ո՛և է անձի, երբ զուրկ է զայն ծախելու միջոցներէն, կամ ծոյլ է ու գանդաղ եւ չուզեր միտքը յոգնեցնել, նուազ հմուտ, բայց գիտցածը արժեցնող ո և է մէկը ապահովապէս աւելի օգտակար կը դառնայ թէ՛ իր անձին և թէ հանրութեան, քանի որ կ'աշխատի չարունակ ու խելքը կը գործածէ։

Ամէնէն ժողովրդական բարոյախօսը՝ Ցիսուս, ուղիղ առակով մը կը ձաղկէ զանոնք որ չեն գիտեր չահագործել իրենց ունեցած բարոյական ու նիւթական դրամագլուխը, նոյն իսկ պատիժ կը սահմանէ անպիտաններուն։ Մինչդեռ անոնց՝ որ գիտցած են օգտակարապէս գործածել իրենց դրամագլուխը՝ վարձատրութիւն կը խոստանայ և աւելի չատ դրամագլուխ ունեցողէն չատ վաստակ կը պահանջէ։

Եթէ մէկը բաղդատութեան ելլէր մեր մէջի և գործի մարդոց կարողութիւնն ու արտադրած արդիւնքը, ապահովապէս Ցիսուսի արտասանած fանfառաքազոյ (դրամագլուխը պահող) մակդիրով պիտի որակէր մեր անձինքն ալ վերէն վար։ Հիմա անձինք ունինք որոնք ո՛ և է լուրջ աշխատութեան չեն պարապիր, այլ կը բաւականանան օրապահիկ մը հայթայթելու չափ զբաղում գտնելով. բնաւ միտք չեն յոգնեցներ հանրութեան օգտակար հեղինակութիւններ արտադրելու և կ'սպասեն որ ուրիշներ բան մը պատրաստեն ու իրենք հեղինակաբար ասպարէզ իջնան, մի միայն եղածը քննադատելու։ Տարիներէ ի վեր հայերէնէ հայերէն լաւագոյն բառարանի մը անհրաժեշտութիւնը չիշտեցինք, նոյն իսկ հրաւէր ալ ուղղեցինք, լաւագոյն հեղինակութիւնը վարձատրել խոստանալով. ձայն ձուն չելաւ ո՛ և է կողմէ. ո՛վ միտք պիտի յոգնեցնէ անանկ սրտմաշուք գործի։ Իսկ եթէ վաղը Բառարան մը հրապարակ ելլէ, ալ այն ատեն պիտի տեսնաք որ բոլոր մեծ հեղինակները գրիչ պիտի առնեն սխալներ փնտռելու համար անոր մէջէն և փայլեցնելով իրենց արժանիքը պիտի ապացուցանեն թէ, այսինչ սխալը կայ, այնինչ խորթ բառը կայ և այլն։

Ինչ լճացում է սա։ Ժամանակաւ մօտա մը կար և գրագէտները հրդեհներուն կ'սպասէին, որպէս զի հապա բացագանչեն թէ, իրենց տարիներու շրջանին մէջ արտադրած մեծահատոր հեղինակութիւնները կրակի ճարակ եղած են. հիմա, ալ ատանկ բաներու հաւատացող չկայ և ամէն մարդ գիտէ թէ, գանգատանքին ու ծուլութեան հետեւանքով է որ բան չեն արտադրեր մեծերնիս։ Եւ այս աշխատութենէ խուսափող անձինք, մէկէ աւելի փաստեր ունին զիրենք չմեղադրելու, որոնց մէջ ամենամեծ տեղը կը գրաւէ սա պատրուակը թէ, գրական աշխատութիւնները չեն վարձատրուիր։ Ո՛րչափ սխալ. գրական աշխատութիւնները միշտ վարձատրուելու պատրաստ են մեր մէջ, բաւական է որ հեղինակները գեղեցիկ հանրութեան օգտակար ու չահեկան ընծայել իրենց պատրաստած երկերը, և գրել այնպէս ինչպէս որ կը պահանջէ ժամանակիս առաջդիմական ոգին։ Բուն խնդիրը ընտրութիւնը ընելուն վրայ է, ինչ կ'արժէ ծանր աշխատութեամբ պատրաստուած հեղինակութիւն մը, երբ հրատարակութեան յարմար չըլլայ և եթէ հրատարակուի իսկ, դիւրամատչելի չըլլայ հանրութեան։ Միմիակ համոզութիւնը բաւական չէ, խելքը, նրբամտութիւնն ու շրջահայեցութիւնն ալ պէտք է համընթաց ըլլան անոր։

Մեր առեւտրական դասակարգը գրական նուազ fանfառաքազոյ չէ։ Հայ առեւտրականները խանութպանէն մինչեւ վաճառականը, մեծ տեղ մը չեն ցուցներ լաւագոյն կերպով հանրութեան ներկայացնելու. նոյն իսկ չատեր կան որ իրենց ունեցածէն ալ նուազը կը ցուցնեն ու ինքնամփոփ չրջան մը կը բոլորեն։ Ասիկայ անշուշտ համեստութեան վերագրելի չէ, որովհետեւ յետամնաց համեստութիւնը պարզապէս անկարողութիւն է ներկայ դարուս մէջ։ Ունեցածովը գոհ ըլլալ, հին յաճախորդները չրջանակէն անդին չանցնիլ, տնտեսական չմտնալ, այս է ահա ընդհանուր հիւանդութիւնը, որ կը ջլատէ մերիններուն առեւտրական ոյժը։ Եթէ մեզի հետ մրցողներ ալ այնպէս խորհէին, գուցէ մեծ կորուստ չէինք կրեր մեր ինքնամփոփութենէն, և սակայն երբ անոնք ճարպիկաբար խորամանկութիւններ, միջոցներ, ձեւեր կը փորձեն մեր յաճախորդները որսալու, ա՛լ ինչ կ'ըլլայ մեր նմանանք սպասողական դիրքը։

Խափիմ Մաշան չատ ծանօթ դէմք մ'է բերեւս կերպասեղէն ծախող խանութպան. սա մարդուն ամբողջ մտածումը եղած է նորութիւններ փորձել, որոնց չնորհիւ կ'ապահովէ այնչափ ապրանք, որչափ Գալիպտճըլարի մեր լճացած գաղափարով խանութպաններուն քառասուն չեն կրնար ապահել, իրենց երդումներով, ձեգերով ու մօտային անցած քօմբլիմաններով։

Եթէ Աւետարանէն օրինակ մ'ալ բերենք, այս տողերը կէս-քարոզի հանգամանք պիտի առնեն, ինչ որ գուցէ հաճելի չըլլայ։ Զասակական չրջանին մէջ և սակայն միեւնրական վարդապետը, որ երբեմ Աստուած և մարդ կեանքի ամէն խաւերը լիովին գիտէր, «Նոր գինին հին տիկերու մէջ չի դրուիր» կ'ըսէ, հասկցնել ուզելով թէ ժամանակին ոգիին համեմատ ընթացք մը անհրաժեշտ է։

Քիչ մը միտք յոգնեցնենք, առեւտուրի, ապրանք քշելու նոր միջոցներ խորհինք. հերի՛ք որչափ որ մեր ծանօթներուն միայն ծախեցինք. անոնց չրջանակէն դուրս յաճախորդ որսալու կերպերը ուսումնութեան առնենք։ Լօգումէններու օրինակը հրահանգիչ է. մարդը այնպիսի միջոց մը ստեղծած է որ ոչ միայն Ցանին՝ այլ և Թուրքին, Հային, Հրեային, Ծարտ[illegible] ու Չինացին ալ կը ծախէ։ Մեր խորհինքը նոր միջոցը չատ Հիւանդանոցին, Գալիքեան Որբանոցին և կամ բարեսիրական հաստատութեան մը ի նպաստ ապրանք ծախել ու չարունակ մերիններուն քիթէն բռնել պիտի ըլլայ։

Առեւտուրի ատեն մեր չրջանակէն դուրս ցատկենք քիչ մը տեսպա՛ր։

ՔԱՍԻՄ

ՎԱՐԺԱՊԵՏԻՆ ՔԱԼԹՕՆ

Իր քալթօն՝ն ճանչցայ զինքը, առաջի օր, երբ դէմս ելաւ, ու գործվալի չարժուձեւով մը բարեւելով՝ անցաւ, մինչ պահ մը ետեւէն յառած իրեն, կը վարանէի ճչգելու.—ա՞ն է, ան չէ՞․․․։

Ա՛ն էր, հինօրեայ քալթօին տէրը, զոր չպիտի կրնայի ճանչնալ, առանց իր ճակատագրական կնիքին, որ չէր ջնջուած տակաւին, իր վրայէն, ինչպէս յաւիտենապէս չէր ջնջուէր, չէ՛ր անհետանար, այդ անկորնչելի պիտակը, որուն անեղծ պահպանումը անգութ առեղծուած մը եղած էր, որ կ'ապչեցնէր ու կը տանջէր մեզի։

Առանց իր այդ դատակնիքական դրօշմին՝ չպիտի կրնայի ճանչնալ զինքը, — ա՛յնչափ փոխուած ու այլակերպած էր, տարիներէ ի վեր, մինչ իր քալթօն, երկաթեայ, անմա՛չ քալթօն՝ նոյնը կը մնար, անփոփոխ, անտեղիտալի, փակած իր վրան, մարմնացած իրեն հետ, առանց որուն չէր կրնար ըլլալ ինք, ինչպէս քալթօն՝ առանց իրեն։

Իր անյեղլի մասը կազմող քալթօին անփոփոխելիութեան գաղտնիքը՝ իրե՛ն մինակ ծանօթ էր մնացած, ու ոչ մէկը խելք կրնար հասցնել թէ, ի՛նչպէս չէր փոխուէր ու չէ՛ր ալ հիննար ան երբեք։

Հիմա, անոր ծայրերը մինակ սկսեր էին քիչ մը թելատիլ, քայքայումի տխուր սկզբնաւորութիւն մը առնելով։ Բայց ուրիշ ո՛չ մէկ բան փոխուած էր անկէ.—նոյն գունատ ու թանձր գանգուրներով պսակուած քալթօն, որուն մէջ ծրարուած, ամառ ձմեռ, քիչ մը ցուրտ օրերուն օձիքները վեր դարձուցած, անոր մէջ պատսպարած իր ազազուն ու չքոտ մարմինը, չուքի պէս կ'անցնէր կը դառնար փողոցներէն, իր վրայ դարձնելով չատախօս լեզուն աւմէնուն, որոնք միայն կը զարմանային թէ, վարժապետին քալթօն տարիներով չէր փոխուէր, չէր՝ հիննար երբեք, ու ո՛չ մէկը կ'ուզէր միտք ընել թէ, այդ թշուառ բեկորը կեանքի նաւաբեկութեան, ուրիշի մը ումը չհասնելո՛ւն է որ, չէր կրնար նետել վրայէն, իր յաւիտենական կնիքը, որուն հետ կարծես պսակուած ըլլար։

Թաղին վարժապետն էր ան, ողբալի յետամնաց մը կեանքի տաժանքոտ արշաւին մէջ, որ իր տխուր գոյութիւնը չէնցնող ոչի՛նչ գտնելով՝ գլխուն անտանիք հովանին կազմող վարժարանէն, դասի կուգար դրացի աղջկան մը, որուն յաճախելէն ճանչցած էինք զինքը մօտէն, ամէնքս, ինչպէս արդէն իր վրայէն խօսուիլը լսած էինք հեռուէն հեռու, իբր գթալի նմոյշ մը՝ անկեալ տխրագին գոյութեան մը։

Տարիներով կրեց ան կռնակը, իր անփոփոխելի և անայլայլելի քալթօն, զոր օ՛ր մը չի կրցաւ նորոգել, օ՛ր մը չի կրցաւ փոխել, ճակատը գրուած ընկերի մը պէս, — մինչեւ որ կորսնցուցինք զիրար, դիպուածին հովերուն հետ փչուելով մէյ մէկ կողմ։

Ո՛հ, չպիտի տեսնէ եղեր տարաբաղդ վարժապետը, աղւոր օր մը։

Լեզու ելլող, կարդալ-գրել սկսող տղու մը կեանքը կ'ընեն մեր բաժանումին օրերը, ուրկէ ետքը հանդիպեցայ իրեն առջի օր, արտաքինով նոյն անփոփոխ վիճակին մէջ, ու քալթօէ՛ն միայն կրցայ ճանչնալ զինքը, քանի որ ան սիրելի յիշատակի պէս բան մըն էր եղած ինծի համար, յիշատակ մը՝ զոր տարիներով կը կորսնցնես, բայց երբեք չես մոռնար, ու օր մը, ան իր ամբողջ կենդանութեամբը՝ կ'արթննայ միտքիդ մէջ, փնտռուած տեսիլքի մը պէս։

Խտո՛ր տարիներ անցեր էին վարժապետին գլխէն, ինչպէ՛ս իր քալթօին վրայէն, տարիքի ձիւնը իր ցանցառ քաթիլները մաղեր էր անոր վրայ, ո՛վ գիտէ, իր ձեռքին տակ մեծցող, իր չուքին տակ բողբոջող, իր չունչովը, իր հոգիովը թեւաւորուող, իր միտքին բոցովը լուսաւորուող տղաքը՝ հիմա մէյմէկ մարդ էին եղած, թերեւս իրեն պէս պատկառելի խեղճերու իբր տէր հրամայող, բայց իր քալթօն չէ՛ր փրթած կռնակէն, — ան փակած կը մնար իր վրայ, ճակատագրական դատակնիքի մը պէս պարուրելով իր վտիտ, կմախացած, ազազո՛ւն մարմարմինը։

Վարժապետին — Հա՛յ վարժապետին—ճակատագի՛րը, ան՝ որուն կեանքը հազարաւորներու ճակատագիրը պատրաստել, աշո՛ր համար քայքայուիլ, փճանա՛լ է։

Էհ, թերեւս վարժապետը ուխտած է հետը տանելու իր անբաժան քալթօն։ Թերեւս ան կ'ուզէ որ, դէպ ի Մեծ Հանգիստի հանգրուանը իր ճամբորդութեան ատեն, իր եղկելի մարմինին վրայ ձգեն զայն, քանի որ անոր չափ հոգացող մը, անկէ զատ սիրող մը չունեցաւ զինքը։

X

Ցաւագին խորհրդանշանն է եղած քալթօն, թշուառ վարժապետին, ու աչխարհի վրայ քալթօի մը չնչին յիշատակը մինակ ունի ան, — իր միակ ողբալի վարձատրութիւնը՝ որով պսակած է զինքը հանրութիւնը, և զոր չկրնար երբեք օ՛ր մը փոխել, իր թափած վարձքին փոխարէն գոնէ։

ՏՆՕՎՔ ԱՐՄԷՆ

Պարզ Խօսքեր

ԱՂՋԻԿՆԵՐՈՒՆ ՇՈՒՐՋԸ

Ֆեմինիզմը, որու մասին ա՛յնքան բաներ գրուեցան և կը գրուին մեր լրագրական հրապարակին վրայ, տակաւին իր վերջին բառը արտասանած չէ նոյն իսկ Եւրոպայի մէջ, ինչպէս կ'երեւի չահեկան վիճաբանութենէ մը զոր ունեցան երկու ընկերաբաններ։ Մին կ'ուզէ որ աղջիկները գործնական չըլլան։ Կը բաւէ, կ'ըսէ, եթէ ուչիմ, բարի և չնորհալի ըլլան։ Միւսը կը փափաքի որ աղջիկները չարհամարհեն ձեռական աչխատութիւնները, ինչպէս կ'ըլլայ Անգլիոյ և Գերմանիոյ մէջ։ Բայց հակառակ ասոր և թերեւս ա՛յս իսկ պատճառաւ, կ'ըսէ առաջինը, ընտանիքները կարծուածին չափ երջանիկ չեն հոն։ Պնակ մը կերակուրը, զոր կինը կ'եփէ իր երկան համար, կծու համեմներով կը պատրաստուի չատ անգամ։ Ուրեմն, կ'եզրակացնէ, ձգենք որ մեր աղջիկները զուարթ ըլլան, երազեն և իրենց կեանքին գարունը վայելեն։ Նիւթական կեանքի հոգը, հին ատենէն ի վեր, երկանը միայն կը պատկանի։ Ա՛ն պիտի աչխատի երկուքի համար։ Երիկ մարդը դրամ կը չահի, իսկ կնոջ կը մնայ ծախսել այն դրամը, ընտանիքին ուրախութեան համար։ Հա՛ւ իմացուած և թերեւս ամէնէն տրամաբանական կեանքը պիտի ըլլայ ասիկա։

Աւասիկ, քանի մը տողով, եզխակացութիւնը այս ընկերաբանին որ վիճակագրական ցուցակներ ալ աչքէ անցուցած է և հաստատ համոզում մը կազմած կը թուի։

Չենք գիտեր թէ այս մասին ի՛նչ է մեր քաղքենի աղջիկներուն կարծիքը, բայց մեր գիւղացի աղջիկները, որոնց համար գաչտային աչխատութիւնը սկսած է հիմա, կը պատասխանեն այս Եւրոպացի ընկերաբանին թէ իրենք կրցած են հաճելին զուգորդել օգտակարին, և աչխատութիւնը, որ ամէնուն համար բարիք մըն է հաւասարձապէս, կ'անուշցնեն իրենց զուարթ, ոգեւորիչ երգերովը։

ՍԻՄԷՈՆ ՏԷՐՈՒՆԻ

ԿԵԱՆՔԻ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

ՆԱՍԹՈՒՄՊԻ

Գործէս դարձին, ամէն իրիկուն գրեթէ կը հանդիպիմ իրեն ճամբուս վըրայ։ Քծնողի կոտրտուող ձեւերով ինծի կը մօտենայ, տասնոցի մը խնդրանքին համար չեմ գիտեր քանի տեսակ աղօթքներու ու մաղթանքներու տարափ մը տեղացնելով գլխուս։

Գեղին մէջ, զինքը չճանչցող չկայ, այս աւերակ դարձած ինքնութիւնը, այս փլած, փճացած գոյութիւնը, յուսահատութեան, լքումի արձանն է կարծես, մարմնացած ու թափառկոտ փողոցներուն փոչիին ու ցեխին մէջ։— Վրայ գլուխ չկայ, ոտքերը ամառ ու ձմեռ բոպիկ, աղտի ու փոչիի յաւիտենական կրկնակի ծեփով մը ծածկուած, պատռտած չապիկին կոճակները միչտ փրթած, որ իր ճեղքուածքէն թոյլ կուտայ տեսնել գիսախառն մազերու անտառ մը. իր կռնակի գրգըլեակը որ այլեւս իրար կարուած գոյնզգոյն կտորներու հաւաքածոյ մըն է, մարած, խուսափողական գոյներ մը առած է իր իմացականութեան նման, աչքերը միչտ կիսափակ, գինով մարդու կէս քուն կէս արթուն վիճակ, ու օղիէն կարմրցած ու թմրկած այտերը որ դէպ ի վար կը կախուին, ծիծաղաչարժ, արգահատելի բան մը ունին իրենց մէջ։ Ցաւիտենական ծիծաղ մը ունի այս մարդը իր չրթունքին վրայ, ու հակառակ իր ողորմելի երեւոյթին, կեանքէն յաւիտենակա՛ն գոհ մը կ'երեւի այս յամառ խմողը։—Իր մուրալով ժողված տասնոցները, գինետունին մէջն է որ կը տանի, կը թափէ ամէն օր, հացէն աւելի կարեւոր պէտք մը իրեն համար այդ օղին, որ իր կեանքին ամբողջ իմաստասիրութիւնը, ամբողջ խտէալն է։

Ու այս մարդը որ ամէնուն արգահատանքին և ծիծաղին առարկայ է եղած հիմա, առենօք չնորհքով խանութի տէր եղած, ամուսնացած և այդ ամուսնութիւնն է որ պատճառ է դարձած իր կեանքին աւերումին։ Ամուսինի ու հօր ամէն բարեմասնութիւններով օժտուած, իր կարգուելէն չորս ամիս ետք իսկ, աչքովը տեսած է իր կնոջ անհաւատարմութիւնը. ի՞նչ փոփոխութիւն, գաղափարի ու մտքի ի՜նչ յեղաչրջութիւն ունեցած է իր մէջ անկէ ետք, յայտնի չէ, բայց այդ օրէն ի վեր իր վիչտը, անպատիւ կնիկ մը ունեցած ըլլալով, անպատիւ յորջորջուելու վախը միչտ հալածած է զինք ու տարիներ ետք աւելի մեծ համեմատութիւններ առած, և այդ վախը ջանացած է խեղդել այդ օրէն ի վեր օղիին գաւաթին մէջ, խանութը գոցած, ապրանքները ծախած, ու օր օրի յաջորդած է դժբաղդութիւնը, տառապանքը իրարու ետեւէ։ Կնիկն ալ, ամէն կնիկներու պէս յաջողութեան օրերու ընկեր, ձգած փախած է զինքը ուրիչի մը հետ։ Ու այսպէսով այս մարդը օղիին գաւաթին մէջ թաղել աչխատած է վերյիչումը իր անցեալ փայլուն կեանքին։ Ու հիմա այս ամէն զգայութիւն կորսնցուցած մարդը՝ աչքիս աւելի կը բարձրանայ, աւելի հսկայ գծերով կ'երեւի։ Այս վրան գըլուխը պատռտած, ոտքը բոպիկ ու գըլուխը բաց մարդը, որ փողոցները չուներուն հետ քով քովի կը պառկի չատ հե՛ղ, որ վաստկած տասնոցը իր անցեալ անպատուութեան վերյիչումին մոռացման դեղին՝ օղիին կը յատկացնէ, աւելի բարձր է բարոյականով չատ մը մաքուր հագուած անձերէ, որոնց ոտքը տակաւին ցեխով ծածկուած է, անբարոյութեան, անպատուութեան ճամբուն մէջ քալելէն։

Եասթումպիին, իր անունը՝ զոր գեղին տղաքը տուած են իրեն, գինով Եասթումպիին պատկերն է նորէն որ հիմա որոշ գծերով կը ներկայանայ աչքիս, որ Տարիայի գանձը գտածի պէս, իր երջանկութիւնը, իր յոյսերը իր մոռացումներն ալ գտած է օղիին ամենակուլ գաւաթին մէջ, որ կը պարպէ գինետան հողէ յատակին վրայ կեցած։

— Մէզիսիեասա Բիրիէ։

— Սթինիեասու, Եասըումպի՛։

ԼԵՒՈՆ ՇԱԹՐԵԱՆ

ՇՐԹՈՒՆՔ ՇՐԹՈՒՆՔԻ

[ՀՈՎՈՒՍԵՐԳՈՒԹԻՒՆ]

Դաչտի տղան էր Աչոտ։ Գառնուկի խելք, քարայծի նկարագիր և սի՛րտ մը՝ որուն զուանէն Բնութիւնը տակաւին չէր կախած ցանկութեան հուր-քանալին։

Մօրը պտինքը լքելէն յետոյ, նետուած էր այն բացօդեայ դպրոցէն ներս որուն դասարանները հովիտ էին ու սրահները՝ բլուր։ Գառնուկներէն հեզել և սոխակներէն երգել սորված էր։

Թէ ո՛ւր կը կայանար երջանկութիւնը, ասիկա պէտք էր հարցունել իր աղւոր խոչոր աչքերուն՝ ուր վերի երկինքը ամբողջ կը ցոլցլար, նաեւ իր ոտքերուն՝ որոնք Աղամի գուլպաները կը ճանչնային լոկ, նաեւ իր ուսերուն՝ ուր այծի մը մորթ ամառ ձմեռ իր ճերմակ գառւզ մուչտակը կը փռէր։

Ոչխարները կը պտըտքէին իր չուրջը, ճիտի զանգակներնին թօթվելով, ոստեր խոտեր կրծելով կամ արեւին մէջ մակաղելով ցիրուցան, մինչ ինքը ուռիներուն զով անդորրին տակ, առուակը կոնք ըրած իր բոպիկ ոտքերուն՝ սիրական սրինգը կ'առնէր ձեռք և անընդհատ անոր ականջն ի վար սիրտին պարա՛պը կը փսփսար։

Միս մինաւոր կեանքին մոռրի՛մ եղէգի այդ բեկորը կար միայն։ Զանձրոյթի երկա՛յն ցորեկներ՝ ուր ծործորներուն զեփիւռը թաւուտքին մէջ կը սլուըլայ, ուր արեւը լռնուկիի խաւեր կը բանի առուակին երես և ուր խաչնարած տղան գիտէ երազանքի ժամերը հիւսել, օդէն, լոյսէն, ամայութենէն գինով։

Աչոտ չփեց աչքերը ու չտկուեցաւ։

Ո՛վ էր սա եկողը։ Ուռիներու անտառէն խուսափած չո՞ւք մըն էր արդեօք, թէ՝ վերի ոլորտներէն փրթած պատառ մը կապոյտ։

Թերեւս երկո՛ւքն ալ, բայց չուքէ՛ն աւելի ահաւոր և կապոյտէ՛ն աւելի անուչ։ Մազերը ծով ծով կը ծփային միսերուն վրայ ոսկիէ խոլ ջրվէժի մը տեսքով, մարմինը՝ սոնք, սլացիկ, ամբարհաւաճ, և կարմի՛ր մը չուրթերուն գիծին՝ զոր յուլիսի կեռասն ալ չունի, և ցո՛լք մը իր բիբերուն խոր՝ որ կարծես արեւներէ՛ն է գողցուած։

Ինչպէ՞ս ատանկ մինակ, ո՞ր կողմերէն սահեր հասեր էր անիկա այս աւփոնքը՝ յաւերժհարսի իր երջանիկ լոգանքն ընելու։ Պատկերը աղեց հովիւին վրայ և ահեղ ցունց մը տուաւ անոր։

Եւ այն պահուն, որ այդ անծանօթ հուրին ջուրէն ներս կը թաթխէր իր հասակը, Աչոտ երկրպագութեան դիրք մը տուաւ մարմինին, գլուխը ծռեց առուակին վրայ ու ծարւցող գամրի մը պէս սկսաւ լկել այն ծփանքները՝ որ վերի եզերքէն դէպ ի իրեն կուգային․․․։

Ինչպէս ասեղը՝ մագնէսին, ինչպէս պապակող մը՝ նչմարած աղբիւրին ու ինչպէս փողոցի մուրացիկ մը՝ ունեւոր անցորդին, Աչոտ անոր լոգանքէն յետոյ քչուեցաւ, քաչուեցաւ, տարուեցա՛ւ դէպ ի անծանօթ այդ աղջիկը ու չամբերու պուրակին եզրը կանգ առնելով՝ իր կոյս հոգիին խօռ՛վքը պոռթկաց անկաշկանդ։

Սրինգը մատներուն մէջ և օղենին ուսերուն վրայ կը դողային չուրունակ։

—«Պաչտելը միայն չի բաւեր, ինծի կարենա՛լ սիրելու համար, — կը ձայնէր աղջիկը՝ հիմայ մետաքսէ ղենջակով մը մարմինը պարուրած, — պէտք է որ կարես բերես աչխարհիս մէջ ամէնէն անկեղծ սիրող սիրտի մը չրթունքը»։

—«Վա՛ղը, վաղը ա՛ս ատեն, ա՛ս տեղը նորէն», յարեց հովիւը յուզումէն խեղդուկ ձայնով մը ու վազեց գնաց, պատկերին յուռութքը՝ աչքերուն խորը ու պատուէրին ձայնը՝ ականջներուն մէջ։

Ոչխարները մոռցաւ, սրինգն ալ մոռցաւ, մոռցաւ ամէ՛ն ինչ որ իր օրուան զբաղումներն էին ու փնտռել ելաւ անանկ չրթունք մը որ «աչխարհիս մէջ ամէնէն անկեղծ սիրողինը ըլլար»։

Անտառին մէջ քայլամոլոր դեգերուն, մոմոաց, ժամերո՜վ մոմոաց ատոր վրայ, և առտուն —«Գտա՛յ» պոռաց վերջապէս ու քարի կտոր մը գետեղելով իր պարսատիկին գոգ՝ յաղթ կաղնիի մը գագաթէն՝ փրթած տերեւի մը պէս վար իջեցուց մի՛ միայն արուն այն երկու սարեակներէն որ դէմ դիմաց անցած՝ իրենց սիրոյ ալէլուն կը դայլայլէին։

—«Չէ՛, — պատասխանեց աղջիկը՝ երբոր տղան թռչնիկին կտուցը յարակից պատմութեան հետ իրեն կը ներկայացունէր, — չէ՛, ասիկա չէ՛ր իմ փնտռածս։ Այս սարեակը ազատ էր քաոոդ մը վերջ ընկերը ձգելով ուրիշի մը հե՛տ ալ սիրաբանելու։ Անկեղծ, անկե՛ղծ սիրողինը կ'ուզէի ես։»

Խելքին պտուկը ամբողջ օրը պայթեցնելու չափ տրորելէ վերջ, սիրով լեցուն հէք տղան գառնուկինը ամէնէն խելքի մօտը նկատեց. իր հօտէն զատեց էն պզտիկը ու է՛ն ալ տեսքոտը բաչիկներուն, անութին տա՛կ առաւ անոր գլուխը ու դանակի մէ՛կ քաչուածքով փրցուց հանեց անոր կակուղ կաթո՛տ դունչը։

Պատասխանը սակայն „փսո՛ր, նորէն «չէ»ի յանգեցաւ։

—«Բարի, անմեղ ու միամիտ նկատած այս գառնուկդ չէ՞ որ վաղը մեծնալուն՝ չը պիտի վարանէր նոյն իսկ իր մա՛յրը սիրելու․․․։ Իմ փնտռածս անկեղծը, տեսակա՛նն էր։»

․․․Ան ատեն տղան չամբերուն մէ՛ նետելով սարեակին կտուցը և պզակնքը գառնուկին, խօսեցա՛ւ ինչ որ զգացած էր առաջին անգամ զինքը տեսնալուն. բառերը հոսեցան աւելի քան թէ քակուեցան իր առնացի կոկորդէն։ Հոգիին ամբողջ թափովը ու կուսութեամբն համակ՝ իր լեռնական սիրտին՝ անիկա պոռթկաց իր բո՛լոր տուայտանքը որ հրդեհէն աւելի կիզիչ էր ու մահէն աւելի հզօր։ Իր հրուտ ակնարկին մէջ կուսութեան ու պաչտումի բոցը կը փայլատակէր տենդագին. երբ վերջապէս բերնին փակցուց սրինգը ու սկսաւ անլուր հառաչներ յօրինել անոր ծակոտիքներով, —հոգիի ալքերէ, աղիքներէ՛ փրցած եղերե՛րգ մը որ վերջապէս կուգար թացցունել սև սև փուչփչանքը թարթիչներուն։

Ցետոյ սրինգն ալ նետեց մէկդի, և այն պահուն որ ցուցամատին ու բըթամատին աքցանին մէջ սեղմած իր զոյգ պզակունքը պիտի կտրէր, չամբերուն մէջ ղենջակով արձանացող հուրի՛ է՛ակը խոյացաւ վրան ու իրե՛նը դպցուց անոր չրթունքին, — ճչմարի՛տ սիրոյ այդ պերճախօս թարգմանին։

․․․Արեւը չատոնց մտած էր հորիզոնէն ներս ու տակաւին հո՛ն կեցած էին երկու հոգիներ, կտուց կտուցի անյարիր, չամբերուն պէս չիտակ և հեռուի լեռներուն պէս լուռ․․․։

ԹԷՈԴԻԿ

ՍԱԿԱՐԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆԸ

9/22 ապրիլ 1904

ՕՍՄ. ՄԻԱՑԵԱԼ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	91.01
Ամէնէն բարձր գինը	91.10
» վար գինը	90.34

ՌՈՒՄԷԼԻԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ ֆր.	121.½
Երէկուան բարձր գինը	122.⅛
» վար »	120.⅝
Ռուսական	93.—
Ճաբոնական	66.25
Քարափ	513.
Քրէտի Ֆօնսիէ էժիբսիէն	283.—
Պանք Նաս. Կրէս.	431.
Թրամվայի Բաժնեթուղթ	6.
Րէժիի պարտաթուղթ Ֆրանք	372.—
Անատոլ. Երկ. բաժնեթ. Ա.Ո.	11.82
Օսմ. Ապահովագր. Ընկ. Լ. Օ.	4.67½

ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԸ

Օսմ. ոսկին 100 ղշ.էն	ղշ. փր.
Մէճիտիյէ արծաթ	108.15
Անգլիական ոսկի	110.02
Ֆրանսական ոսկի	87.20
Քրիմից	51.04
Նոր մէթալիք	104.—

Տէր եւ Տնօրէն

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Յ. ԳԱՑՍԷՐԵԱՆ